

HISOBOT

Artemisya Hybrid Project

Tirikchilikni tiklash asoslari (LRF)

Quyidagiga taqdim etildi:

Azamat Shaimardan

Voltalia SA

Development Manager

EAI Development

Shahrisabz street, block 2 100000

Yunusabad District, Tashkent

Quyidagi tomonidan taqdim etildi:

WSP Italy S.r.l.

Via Antonio Banfo 43, 10155 Torino,urin, Italy

+39 011 23 44 211

24723115/26522

Aprel 2026

Tarqatish ro'yxati

1 nusxa Volitalia SA

1 nusxa WSP Italia S.r.l.

Mundarija

1.0 KIRISH.....	1
1.1 Loyihaning umumiy ko'rinishi	1
1.2 Loyiha konteksti va asoslar doirasi	2
1.3 Maqsad.....	4
1.4 Cheklovlar va ma'lumotlardagi bo'shliqlar.....	4
2.0 HUQUQIY VA ME'YORIY ASOSLAR	5
2.1 Kreditorlar talablari	5
2.2 Milliy huquqiy asoslar	8
2.3 Bo'shliqlar tahlili	16
3.0 YER MULKCHILIGI VA MANFAATDOR TOMONLAR BILAN ISHLASH	22
3.1 Yer mulkchiligi va holati.....	22
3.2 Avvalgi manfaatdor tomonlar faoliyati	27
3.3 Tirikchilikka ta'sirlar	28
3.3.1 Demografiya va iqtisodiyot bo'yicha boshlang'ich ma'lumotlar	28
3.3.2 Zaif guruhlar	30
3.3.3 Loyiha ta'sir zonasidagi ijtimoiy qabul qiluvchilar	31
3.3.4 Tirikchilikka ta'sirlar.....	33
4.0 YER EGALIGINI TEKSHIRISH BO'YICHA HARAKATLAR REJASI	40
5.0 TIRIKCHILIKNI TIKLASH ASOSLARI	40
5.1 Yo'naltiruvchi tamoyillar	41
5.2 Aniqlash: aholini ro'yxatga olish va ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma	42
5.3 Muvofiqlik va huquqlar matritsasi	43
5.4 Kompensatsiya asoslarini ishlab chiqish.....	51
5.5 Yakuniy sanani belgilash.....	51
5.6 Aktivlarni baholash va kompensatsiya	51
5.7 Taklif etilayotgan tirikchilikni tiklash chora-tadbirlari	52
6.0 LRPNI ISHLAB CHIQISH	53
7.0 MOLIYA VA BYUDJET	53
8.0 MANFAATDOR TOMONLAR BILAN MASLAHATLASHUV VA SHIKOYATLAR MEXANIZMI	54

8.1	Manfaatdor tomonlar bilan ishlash rejasi	54
8.2	Shikoyatlar mexanizmi	64
9.0	AMALGA OSHIRISH VA MONITORING	65
9.1	Ichki monitoring	65
9.2	Tashqi monitoring	67
9.3	Yakunlash auditi	67
1-ILOVA		68

RASMLAR

1-rasm:	Yer uchastkalari va Loyiha maydoni.....	23
2-rasm:	GES maydoni va HEULLar yaqinidagi ijtimoiy ta'sir hududi va ijtimoiy qabul qiluvchilar.	31
3-rasm:	Soya miltillashidan potentsial ta'sirlanadigan qabul qiluvchilar fotosuratlar (R5,R7,R9,R13).	39
4-rasm:	LRPni ishlab chiqish bosqichlari.....	41

1.0 KIRISH

1.1 Loyihaning umumiy ko'rinishi

Voltalia Tachkent LLC ("Voltalia" yoki "Kompaniya") O'zbekistonning Buxoro va Navoiy viloyatlari chegarasida batareyali energiya saqlagichga ega bo'lgan shamol va quyosh energiyasidan iborat gibrid elektr stansiyasini qurishni rejalashtirmoqda. Voltalia Tachkent LLC qayta tiklanadigan elektr energiyasini ishlab chiqaruvchi va xizmat ko'rsatuvchi hisoblanadi. Loyiha O'zbekiston hukumati (Energetika vazirligi tomonidan ifodalangan), Voltalia Tachkent LLC va uning sho'ba korxonasi Artemisya Hybrid Project ishtirokidagi davlat-xususiy sheriklik orqali amalga oshiriladi.

Artemisya Hybrid Project, bundan keyin "Loyiha" deb ataladi, 300 MVt quvvatga ega shamol elektr stansiyasi (WPP), 123 MVt quvvatga ega quyosh elektr stansiyasi (SPP), 100 MVt quvvatga ega batareyali energiya saqlash tizimi (BESS) (WPP, SPP va BESS ulanish kabellari bilan birga Gibrid elektr stansiyasi GES deb ataladi) hamda turli komponentlarni milliy tarmoqqa ulovchi tegishli havo elektr uzatish liniyalaridan (HEUL) iborat. WPP maydoni 100 gektarni tashkil etadi (shundan 7,5 gektari vaqtinchalik inshootlar uchun). Quyosh maydoni 170/180 gektarni, BESS maydoni esa 5 gektarni tashkil etadi.

Loyiha quyidagi asosiy komponentlarni o'z ichiga oladi:

- Jami 300 MVt o'rnatilgan quvvatga ega 42 ta shamol turbinasi generatori (WTG);
- WTGlarni ulovchi 35 kilovolt (kV) o'rta kuchlanishli kabellar;
- 200 Megavatt-soat (MWh) quvvatga ega BESS;
- BESS uchun 35 kV o'rta kuchlanishli kabellar;
- 123 MVt quyosh elektr stansiyasi quvvati;
- Quyosh uchun 35 kV o'rta kuchlanishli kabellar;
- I bosqich. 35/220 oshiruvchi podstansiya, 4 x 65MVA quvvat transformatorlari va 2 ta ulanish liniyasi.
- II bosqich. 35/500kV oshiruvchi podstansiya, 2 x 65MVA + 2 x 125MVA quvvat transformatorlari va 1 ta ulanish liniyasi

Ikkita HEUL:

- WPP (I bosqich, quyiga qarang) va BESSni milliy tarmoqqa ulovchi 220 kV kirish/chiqish halqasi (LILO). HEUL ikki zanjirli qism uzunligi taxminan 14,6 km bo'lishi kutilmoqda va Loyihaning janubiy qismida A379 yo'lini kesib o'tib, milliy tarmoqqa ulanadi (1-stsenariy); ikkinchi stsenariy qisqaroq (14 km) bo'lib, yo'lni kesib o'tmasdan GES bilan bir xil yer uchastkasida qoladi (2-stsenariy).
- WPP (II bosqich, quyiga qarang) va SPPni Sho'rko'l podstansiyasida milliy tarmoqqa ulovchi 500 kV HEUL. HEUL uzunligi 43,7 km bo'lishi kutilmoqda.
- Kirish yo'llari;
- Vaqtinchalik inshootlar;
- Qurilish bazaviy lageri va ofislar;

- Jihozlar va materiallarni saqlash uchun ombor;
- Materiallarni joylashtirish maydonlari;
- Maydondagi turar joy lageri;¹ (xodimlar shuningdek Kokcha, Zafarobod va Konimex qishloqlaridagi maydon ichidagi yoki tashqarisidagi turar joylarda ham qoladi)

Loyihani amalga oshirish ikki bosqichga bo'linadi:

I bosqich quyidagi komponentlarni o'z ichiga oladi:

- 100 MWac WPP;
- 100 MWac / 200MWh BESS; va
- LILO 220 kV ikki zanjirli. "I bosqich HEUL 220kV"

II bosqich (2) quyidagi komponentlarni o'z ichiga oladi:

- Quyosh 123 MWac;
- Shamol 200 MWac;
- 500 kV HEUL bir zanjirli "II bosqich HEUL 500kV".

Elektr energiyasini sotib olish uchun mas'ul tashkilot O'zbekiston Respublikasi Energetika vazirligining sho'ba korxonasi Uzenergosotish AJ bo'ladi.

Loyiha O'zbekiston Respublikasida, Buxoro viloyatining ma'muriy chegaralarida, xususan G'ijduvon tumanida joylashgan. Maydon cho'l-dasht landshafti va Nurota tog'larining g'arbiy tarmoqlari, jumladan Oqtog' tizmasining tog' etaklari oralig'idagi o'tish zonasida joylashgan. Loyiha markaziy maydoni koordinatalari shimoliy kenglik 40°26'6.76" va sharqiy uzunlik 65°9'32.03".

Geografik jihatdan Loyiha hududi Navoiy va Buxoro viloyatlari chegarasi yaqinida, A379 magistral yo'li bo'ylab Navoiy shahridan taxminan 27 km shimoli-g'arbda va Sho'rko'l ko'lidan 21 km janubi-sharqda joylashgan.

Eng yaqin aholi punktlari Zafarobod va Kokcha bo'lib, taxminan 8,5 km shimoli-g'arbda, hamda Konimex taxminan 12,3 km janubda joylashgan. Loyiha maydoni shuningdek Navoiydan taxminan 40 km shimoli-g'arbda joylashgan. Maydon balandligi taxminan 400 m, ammo eng baland qismlarida 500 m dan oshishi mumkin.

Gibrid elektr stansiyasi hozirda qishloq xo'jaligi maqsadlarida foydalanilmaydigan o'zlashtirilmagan yerda quriladi va turar joy binolaridan yetarli masofada joylashgan bo'lib, shu tariqa xususiy yerdan foydalanish tizimlariga xalal berishdan qochiladi. Yagona istisno yaqin atrofda faoliyat yurituvchi cho'pon xonadonlarining chorvachilik faoliyati bilan cheklangan o'zaro ta'sirni o'z ichiga olishi mumkin.

1.2 Loyiha konteksti va asoslar doirasi

LRF Voltalia tomonidan taqdim etilgan uchastka chegaralari xaritasi bilan belgilangan umumiy loyiha maydoni asosida tayyorlangan bo'lib, yerni egallashning haqiqiy maydoni asosida emas. Natijada, LRFning topilmalari va xulosalari ushbu umumiy uchastka darajasidagi maydon xaritasiga asoslanadi, yerni egallashning aniq chegaralari xaritasiga emas.

AMITBni ko'rib chiqish jarayonida loyiha maydoni uchun talab qilinadigan yerni egallash ko'lami yanada aniqlashtirildi. Egallanadigan maydonlar bo'yicha yangilangan ma'lumotlar, hamda loyiha xaritasida aks ettirilgan so'nggi o'zgarishlar 1-ilovada keltirilgan.

Loyiha komponentlarini (GES va HEULLar) qurish qishloq xo'jaligi maqsadlarida, ya'ni chorva mollarini boqish uchun tabiiy yaylovlar sifatida foydalaniladigan yerlarda amalga oshiriladi. Loyiha hozirda davlat tashkilotlari tomonidan boshqariladigan uchastkalarni egallashni talab qiladi, bunda yerdan foydalanish qishloq xo'jaligidan qayta tiklanadigan energiyani rivojlantirishga o'tadi.

Ushbu hujjat tayyorlanayotgan paytda Loyiha uchun yerni egallash jarayoni hali boshlanmagan. Shunga ko'ra, ushbu Tirikchilikni tiklash asoslari (LRF) 2024-yilda to'plangan va 2025-yilda yangilangan boshlang'ich ma'lumotlar asosida yerni egallash ta'sirlarining hozirgi tushunchasini bayon etadi. Xususan, ushbu hujjatni tayyorlash uchun foydalanilgan manbalar quyidagilar:

- 2024-yilda dastlabki bosqichda o'tkazilgan so'rovnomalar
- Voltalia tomonidan 2025-yil avgustda taqdim etilgan Yer egaligini tekshirish hisoboti, jumladan loyiha uchun ajratilgan uchastkalarining kadastr yozuvi tahlili; kadastr organlari tomonidan KMZ faylga kiritilmagan va tafsilotlari to'liq bo'lmagan qo'shimcha ma'lumotlar – Voltalia tomonidan 2025-yil noyabrda taxminiy ko'rsatkich sifatida taqdim etilgan
- 2025-yil dekabrda o'tkazilgan Ommaviy maslahatlashuv doirasida Loyiha hududida boqish faoliyatini boshqaruvchi LLClardan biri va cho'ponlar bilan o'tkazilgan uchrashuvlar.

Aniqlangan ta'sirlar quyidagi taxminlarga asoslanadi:

- Loyiha **o'z inshootlarini qurish va ekspluatatsiya qilish uchun qat'iy zarur bo'lgan yernigina ijaraga oladi va egallaydi** zarur sanitariya va xavfsizlik qoidalariga rioya qilgan holda.
- Yer **toifasini qayta belgilash faqat Loyiha bilan bog'liq infratuzilma egallagan maydonlarga nisbatan qo'llaniladi**, davlat tashkilotlari egallagan va ijaraga olgan butun uchastkaga emas.
- Qabul qiluvchilar joylashuvi aniqlanganligini hisobga olgan holda, yakuniy Loyiha dizayni jismoniy ko'chirishdan qochish va tirikchilikka potentsial ta'sirlarni minimallashtirish uchun barcha zarur chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi.

Atrof-muhit va ijtimoiy ta'sirni baholash (AMITB) jarayonida Loyiha talab qiladigan yerni egallash ayrim guruhlar uchun iqtisodiy ko'chishni keltirib chiqarishi tasdiqlangan. Xususan, Asosiy maydon (GES) chegarasidan 2,5 km radiusda joylashgan cho'ponlar yaylov yerini yo'qotish va qurilish davrida cheklangan kirish tufayli iqtisodiy ko'chishni boshdan kechirishi kutilmoqda. Shovqin, chang, yorug'lik va tebranishlar kabi ikkilamchi ta'sirlar yaqin atrofda yashovchi va ishlovchi chorvadorlarning farovonligiga hamon xalal berishi mumkin. Bu xalaqitlar chorva mollari xulq-atvoriga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuning uchun tirikchilikni tiklash chora-tadbirlari talab qilinadi.

AMITB bosqichida qo'llanilgan soya miltillashi modeliga asoslanib, shamol turbinalariga yaqin joylashgan to'rt (4) ta ijtimoiy qabul qiluvchi uchun ham iqtisodiy ko'chish yuzaga kelishi mumkin; biroq, bu stseneriyadan qochish yoki soya miltillashidan kelib chiqadigan noqulaylikni turbinalarning mikro-joylashtirish dizayni amalga oshirilganda cheklash mumkin va shuning uchun soya miltillashi modeli kelgusi bosqichlarda qayta ishga tushirilganda tasdiqlanishi kerak.

Tirikchilikni tiklash asoslari aniqlangan ta'sirlangan shaxslarga milliy qonunchilik va xalqaro standartlarga muvofiq tirikchilikni tiklash imkoniyatlari taklif qilinishini ta'minlash uchun batafsil reja ishlab chiqishda yo'l-yo'riq hujjati sifatida xizmat qiladi.

1.3 Maqsad

Ushbu hujjat Loyihaning yerni egallash, tirikchilik va tiklash jarayoni uchun yuqori darajadagi asosni taqdim etishni va foydalaniladigan bosqichlar hamda usullarni, jumladan, lekin ular bilan cheklanmagan holda, zarur aholini ro'yxatga olish, so'rovnomalar, manfaatdor tomonlar bilan ishlash jarayoni, taklif etilayotgan muvofiqlik va huquq mezonlari hamda tirikchilikni yaxshilash bo'yicha potentsial chora-tadbirlarni bayon etishni maqsad qiladi. Umuman olganda, asoslar ushbu asoslar qamrab oladigan Loyihadan ta'sirlangan shaxslarning (PAP) tirikchiligini kamida tiklaydigan Tirikchilikni tiklash rejasi (LRP) ishlab chiqilishi va yaratilishini ta'minlash uchun tuzilma sifatida xizmat qiladi. Tirikchilikni tiklash rejasi (LRP)¹ ushbu asoslar qamrab oladigan Loyihadan ta'sirlangan shaxslarning (PAP) tirikchiligini kamida tiklaydi.

1.4 Cheklovlar va ma'lumotlardagi bo'shliqlar

LRF Artemisya Hybrid Project AMITB va Manfaatdor tomonlar bilan ishlash rejasi hamda ilovalarida (ESG-TEM-002-02-AA-EN) keltirilgan ma'lumotlarga asoslanadi. Ushbu LRF uchun ko'rib chiqilgan kadastr ma'lumotlari ma'lumot bo'shliqlarini o'z ichiga olishi mumkinligini ta'kidlash muhim. Yerdan foydalanuvchilar bo'yicha to'plangan boshlang'ich ma'lumotlar LRPni ishlab chiqishning bir qismi sifatida dala ishlari, jumladan ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma, yer va aktivlar inventarizatsiyasi, aktivlarni baholash hamda ta'sirlangan yer egalari va foydalanuvchilar bilan maslahatlashuv orqali rasmiy foydalanuvchilar yozuvlari bilan birga tekshirilishi kerak.

Potentsial bo'shliqlar quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

- Yer va mulkning ro'yxatdan o'tmagan foydalanuvchilari
- Ro'yxatdan o'tmagan yoki meros tartiblarini yakunlamagan qonuniy merosxo'rlarga ega vafot etgan egalari
- Mulk egaligidagi ro'yxatdan o'tmagan o'zgarishlar
- Ro'yxatdan o'tmagan foydalanish huquqlari
- Ro'yxatdan o'tmagan noturar joy inshootlari
- Qayd etilgan mulk hajmidan oshib ketadigan ro'yxatdan o'tmagan bino kengaytmalari
- Qayd etilmagan binolar

Ushbu tadqiqotda hisobga olinadigan yana bir muhim cheklov shundaki, 2024-yilda o'tkazilgan boshlang'ich so'rovnoma HEULarning to'liq yo'nalishlarini qamrab olmaydi. Ushbu ma'lumot bo'shliqlari LRFni tayyorlashning ushbu bosqichida e'tirof etilgan. Xususan, hozirda "Noma'lum" deb tasniflangan uchastkalarni tekshirish, ayrim foydalanuvchilarning yangilangan kadastr ro'yxatga olinishini tasdiqlash va ikkala HEUL bo'ylab barcha uchastkalarni baholash Tirikchilikni tiklash rejasini tayyorlash uchun zarurdir. Ushbu bo'shliqlarni bartaraf etish uchun harakatlar rejasini, mas'ul tomonlarni va taxminiy muddatlarni bayon etadigan yo'l xaritasi 4.0 Yer egaligini tekshirish bo'yicha harakatlar rejasi bo'limida keltirilgan.

Voltalia cho'ponlar uchun minimal yoki yo'qotishsiz stsenariyni ta'minlash uchun boshqa almashtiruvchi yerlar mavjudligini aniqlash maqsadida Davlat veterinariya qo'mitasi (egasi) va Kokcha LLC (joriy ijarachi) bilan muzokaralar olib boradi. Muzokaralar davom etayotganligi sababli ushbu LRF bu borada muhim ma'lumotlarni taqdim etmaydi.

¹ Agar jismoniy ko'chirish muqarrar bo'lsa, LRP shuningdek Ko'chirish bo'yicha harakatlar rejasi (RP) sifatida ham rasmiylashtirilishi mumkin (RP) yoki tirikchilikni tiklash bo'yicha kichik-tarkibiy qismni o'z ichiga olishi mumkin Tirikchilikni tiklash (Qo'shimcha ko'chirish rejasi (SRP)).

PAPlar bilan bevosita maslahatlashuv o'tkazilmagan. Bunday maslahatlashuv juda muhim va LRPni ishlab chiqishda o'tkazilishi talab qilinadi.

2.0 HUQUQIY VA ME'YORIY ASOSLAR

Ushbu bo'lim ushbu hujjatni ishlab chiqishga asos bo'lgan va yerni egallash hamda tirikchilikni tiklash jarayonini yo'naltiradigan huquqiy va me'yoriy asoslarni taqdim etadi.

2.1 Kreditorlar talablari

Xalqaro moliya korporatsiyasi faoliyat standartlari (IFC-PS) odatda Jahon banki guruhi tomonidan moliyalashtirilgan loyihalarning butun hayot davomida atrof-muhit va ijtimoiy ta'sirlarni boshqarish bo'yicha kutilmalarni belgilash uchun foydalaniladi va atrof-muhit hamda ijtimoiy risklarni, jumladan yerni egallash va majburiy ko'chirishni samarali boshqarish uchun zarur qadamlarni o'z ichiga olgan yo'l-yo'riqlar to'plamini taqdim etadi.

Qo'llaniladigan IFC-PS talablari quyidagicha umumlashtirilgan:

1-faoliyat standarti: Atrof-muhit va ijtimoiy risklar hamda ta'sirlarni baholash va boshqarish loyihaning butun hayoti davomida atrof-muhit va ijtimoiy faoliyatni boshqarish muhimligini ta'kidlaydi va xususan quyidagilarning muhimligini belgilaydi: (i) loyihalarning atrof-muhit va ijtimoiy ta'sirlarini (jumladan, loyihaning bir xil ta'sir hududidagi boshqa mavjud, rejalashtirilgan yoki oqilona belgilangan rivojlanishlardan kelib chiqadigan kumulyativ ta'sirlarni), risklarni va imkoniyatlarni aniqlash uchun integratsiyalashgan baholashga ega bo'lish; (ii) loyiha bilan bog'liq ma'lumotlarni oshkor qilish va mahalliy jamoalarga bevosita ta'sir qiluvchi masalalar bo'yicha ular bilan maslahatlashuv orqali samarali jamoa bilan ishlashni amalga oshirish; va (iii) Loyihaning butun hayoti davomida atrof-muhit va ijtimoiy faoliyatni puxta boshqarishni ta'minlash.

5-faoliyat standarti: Yerni egallash va majburiy ko'chirish loyiha bilan bog'liq yerni egallash va yerdan foydalanish cheklovlari ushbu yerdan foydalanadigan jamoalar va shaxslarga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligini e'tirof etadi. Ekspropriatsiyadan qochish va ko'chirishni majburlash uchun davlat hokimiyatidan foydalanish zaruratini yo'qotish uchun, mijozlar, hatto sotuvchining roziligisiz yer sotib olishning qonuniy vositalariga ega bo'lsalar ham, ushbu PS talablariga javob beradigan kelishilgan bitimlardan foydalanishga undagiladi. Bundan tashqari, agar yerni egallash yoki yerdan foydalanish cheklovlari aktivlarni va/yoki tirikchilik vositalarini yo'qotish sifatida belgilangan iqtisodiy ko'chishga olib kelsa, ta'sirlangan odamlar jismonan ko'chirilgan yoki ko'chirilmaganligidan qat'i nazar, mijoz aktivlarni yoki aktivlarga kirishni yo'qotish bilan duch keladigan iqtisodiy ko'chirilgan shaxslarga to'liq kompensatsiya to'laydi.

7-faoliyat standarti: Tub aholi tub aholini, milliy jamiyatlardagi asosiy guruhlardan farqli o'ziga xosliklarga ega ijtimoiy guruhlar sifatida, ko'pincha aholining eng chetlangan va zaif qatlamlari qatorida ekanligini e'tirof etadi. Xususi sektor loyihalari tub aholiga loyiha bilan bog'liq faoliyatlarda ishtirok etish va ulardan foyda olish imkoniyatlarini yaratishi mumkin, bu esa ularga iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga bo'lgan intilishlarini amalga oshirishda yordam berishi mumkin. Bundan tashqari, tub aholi rivojlanishda hamkor sifatida faoliyat va korxonalarni rag'batlantirish hamda boshqarish orqali barqaror rivojlanishda rol o'ynashi mumkin. O'zbekistonda tub aholi yo'q. Shuning uchun IFC PS7 Loyihaga taalluqli emas.

8-faoliyat standarti: Madaniy meros loyiha faoliyati davomida ta'sirlanishi mumkin bo'lgan madaniy merosni himoya qilishga intiladi. U xalqaro konventsional va eng yaxshi amaliyotlarga asoslanadi. PS8 muhim madaniy merosni aniqlash va madaniy meros bo'yicha ta'sirlangan jamoalarning fikrlarini loyiha qarorlariga kiritish uchun ta'sirlangan jamoalar bilan maslahatlashuvni talab qiladi. Maslahatlashuv shuningdek madaniy merosni himoya

qilishga mas'ul tegishli milliy yoki mahalliy me'yoriy organlarni jalb qilishi kerak. Ushbu PSning maqsadlari rivojlanish tashabbuskorlarining madaniy merosni salbiy loyiha ta'sirlaridan himoya qilish uchun zarur qadamlarni qo'yishini va uni saqlashni qo'llab-quvvatlash uchun harakatlar qilishini ta'minlashni o'z ichiga oladi. Shuningdek, kerak bo'lganda, PS8 madaniy merosdan foydalanishdan olingan foydaning teng taqsimlanishini talab qiladi. HEUL bufer hududida to'siq bilan o'ralgan qabr maydoni topilgan, shuning uchun agar olib tashlash talab qilinsa, IFC PS8 qo'llaniladi.

Bundan tashqari, quyidagi yo'l-yo'riqlar Loyihaga va ushbu LRFga taalluqli:

- **Manfaatdor tomonlar bilan ishlash: Rivojlanayotgan bozorlarda biznes yurituvchi kompaniyalar uchun yaxshi amaliyot qo'llanmasi (IFC, 2007).** Qo'llanma IFC tomonidan ishlab chiqilgan ixcham yo'l-yo'riq bo'lib, samarali manfaatdor tomonlar bilan ishlash uchun eng yaxshi amaliyotlar va strategiyalarni taqdim etadi, xususan rivojlanayotgan bozorlarda faoliyat yurituvchi kompaniyalarga moslashtirilgan.
- **Loyihadan ta'sirlangan jamoalardan keladigan shikoyatlarni hal qilish (IFC, 2009-yil sentyabr).** IFC tomonidan nashr etilgan yo'l-yo'riqlar biznesga o'z loyihalaridan ta'sirlangan jamoalardan keladigan shikoyatlarni samarali ko'rib chiqish va ularga javob berish uchun yo'l-yo'riq va strategiyalarni taqdim etadi. E'tibor xavotirlarni hal qilish uchun mexanizmlar va tartiblarni o'rnatishga, ta'sirlangan jamoalarning o'z muammolarini bayon etish uchun platformaga ega bo'lishini ta'minlashga, hamda adolatli va shaffof tarzda muloqot va yechimni rag'batlantirishga qaratilgan.
- **Yerni egallash va majburiy ko'chirish bo'yicha yaxshi amaliyot qo'llanmasi (IFC, 2023)** amaliyotchilarga yerni egallash va ko'chirish bilan bog'liq bir qator muammolarni hal qilishda yordam berish uchun keng qamrovli va amaliy qo'llanma bo'lib, so'nggi 20+ yil davomida IFC loyihalarida olingan saboqlarga asoslanadi. U amaliyotchilarga yerni egallash va majburiy ko'chirish ta'sirlarini hal qilish va yumshatishda yordam berishni maqsad qiladi; Qo'llanma Yerni egallash va majburiy ko'chirish bo'yicha IFC 5-faoliyat standartining maqsadlariga erishish uchun butun ko'chirish va tirikchilikni tiklash jarayonini rejalashtirish, boshlang'ich ma'lumotlarni to'plash, amalga oshirish, monitoring qilish va baholash uchun asos hamda metodologiyani bayon etadi.
- **Yaxshi amaliyot eslatmasi: Pudratchilarning atrof-muhit va ijtimoiy faoliyatini boshqarish (IFC, 2017)** mijozlarga IFC talablariga muvofiq, o'z pudratchilari, subpudratchilari va loyiha uchun ishlovchi boshqa uchinchi tomonlarning atrof-muhit va ijtimoiy (E&S) faoliyatini boshqarish uchun puxta, izchil va samarali yondashuvlarni amalga oshirishda yordam berishga qaratilgan.

Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki (YTTB) atrof-muhit va ijtimoiy barqarorlik o'zining o'tish mandatiga mos keladigan natijalarga erishishning asosiy jihati ekanligini e'tirof etadi. Shuning uchun atrof-muhit va ijtimoiy barqarorlikni rivojlantiradigan loyihalar uning eng yuqori ustuvorliklari qatoriga kiradi. Artemisya Hybrid Project YTTB tasnifiga ko'ra A toifasiga kiradi.

Atrof-muhit va ijtimoiy siyosat (ESP) YTTB o'z faoliyatining barqarorligini qanday boshqarishini bayon etadi va loyiha hayoti davomida YTTB tomonidan moliyalashtirilgan loyihalar bilan bog'liq atrof-muhit va ijtimoiy ta'sirlar hamda risklarga oid Bankning majburiyatlari va amalga oshirish tartiblarini belgilaydi. YTTB ESP 2024 YTTB Atrof-muhit va ijtimoiy siyosati (2019) va u bilan bog'liq Atrof-muhit va ijtimoiy talablar (ESR) – ilgari Faoliyat talablari deb atalganlar – o'rnini bosadi. Ushbu asoslar doirasida qo'llaniladigan ESRlar quyida keltirilgan:

ESR 1: Atrof-muhit va ijtimoiy risklar hamda ta'sirlarni baholash va boshqarish: ESR 1 mijozlar uchun loyiha bilan bog'liq atrof-muhit va ijtimoiy risklar hamda ta'sirlarni doimiy ravishda aniqlash, baholash va boshqarish talabini belgilaydi. Bu loyiha risklariga mutanosib integratsiyalashgan atrof-muhit va ijtimoiy

baholashni o'tkazish, kumulyativ va bog'liq inshoot ta'sirlarini hisobga olish, hamda Atrof-muhit va ijtimoiy boshqaruv tizimini (ESMS) joriy qilishni o'z ichiga oladi. ESR 1 shuningdek loyiha hayoti davomida samarali atrof-muhit va ijtimoiy faoliyatni ta'minlash uchun mazmunli manfaatdor tomonlar bilan ishlash, ma'lumotlarni oshkor qilish va moslashuvchan boshqaruvni ta'kidlaydi.

ESR 5: Yerni egallash, yerdan foydalanish cheklovlari va majburiy ko'chirish: ESR 5 yerni egallash va loyiha bilan bog'liq yerdan foydalanish cheklovlari jismoniy yoki iqtisodiy ko'chishga olib kelishi va tirikchilik hamda turmush darajalariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligini e'tirof etadi. ESR 5ning maqsadi imkon qadar ko'chishdan qochish yoki uni minimallashtirish va undan qochib bo'lmaganda, almashtirish qiymatidagi kompensatsiya hamda tirikchilikni tiklash orqali salbiy ta'sirlarni yumshatishdir. ESR ko'chirilgan shaxslarga yer egaligining qonuniyligidan qat'i nazar, o'z tirikchiligi va turmush darajalarini yaxshilash yoki kamida tiklashda yordam berilishini talab qiladi va imkon qadar kelishilgan bitimlarni rag'batlantiradi. Loyiha faoliyati tufayli iqtisodiy ko'chish yuz beradi, shuning uchun ESR5 qo'llaniladi.

ESR 7: Tub aholi²: ESR 7 tub aholining huquqlari, qadr-qimmati va intilishlarini hal qiladi, ular salbiy loyiha ta'sirlariga nomutanosib darajada zaif bo'lishi mumkinligini e'tirof etadi. Tub aholi mavjud bo'lganda, ESR madaniy jihatdan mos ishlash, an'anaviy yer va resurslardan foydalanishni hurmat qilish, hamda ularning loyiha faoliyatidan foyda olishini ta'minlash uchun chora-tadbirlarni talab qiladi. O'zbekistonda YTTB mezonlari bo'yicha belgilangan tub aholi mavjud emasligi sababli, ESR 7 Loyihaga taalluqli emas.

ESR 8: Madaniy meros: ESR 8 moddiy va nomoddiy madaniy merosni salbiy loyiha ta'sirlaridan himoya qilish va uni saqlashni qo'llab-quvvatlashni maqsad qiladi. U loyiha tomonidan potentsial ta'sirlanadigan madaniy meros resurslarini aniqlash va baholashni, ta'sirlangan jamoalar bilan maslahatlashuvni, hamda tegishli organlar bilan muvofiqlashtirilishni talab qiladi. ESR shuningdek tasodifan topish-tartiblarini va, ta'sirlar muqarrar bo'lganda, milliy qonunchilik va xalqaro yaxshi amaliyotga mos yumshatish chora-tadbirlarini talab qiladi. Qabr yoki dafn joyi HEUL bufer hududida joylashgan va ta'sirlanishi mumkin bo'lgan joyda ESR 8 talablari qo'llaniladi.

ESR 10: Manfaatdor tomonlar bilan ishlash: ESR 10 loyiha hayoti davomida manfaatdor tomonlar bilan ochiq, shaffof va inklyuziv ishlash muhimligini ta'kidlaydi. U tegishli loyiha ma'lumotlarini oshkor qilishni, ta'sirlangan jamoalar bilan mazmunli maslahatlashuvni, hamda xavotirlarni o'z vaqtida va shaffof tarzda qabul qilish va hal qilish uchun shikoyatlar mexanizmini o'rnatishni talab qiladi. ESR 10 doirasidagi samarali manfaatdor tomonlar bilan ishlash xabardor qaror qabul qilish va loyihaning ijtimoiy maqbulligini qo'llab-quvvatlovchi uzluksiz jarayondir.

Bundan tashqari, quyidagi yo'l-yo'riqlar Loyihaga va ushbu LRFga taalluqli:

- **Yerni egallash, majburiy ko'chirish va tirikchilikni tiklash bo'yicha yo'l-yo'riq eslatmasi (YTTB, 2025):** ESR 5 yo'l-yo'riq eslatmasi ko'chishdan qochish va uni minimallashtirish, jismoniy va iqtisodiy ko'chirish ta'sirlarini baholash va boshqarish, hamda kompensatsiya va tirikchilikni tiklash chora-tadbirlarini loyihalash bo'yicha amaliy ko'rsatmalarni taqdim etadi.
- **Ko'chirish bo'yicha yo'l-yo'riq va yaxshi amaliyot (YTTB, 2016):** YTTB tomonidan moliyalashtirilgan loyihalardan olingan amaliy tajriba va saboqlarni taqdim etadi-Ushbu hujjat ta'sirlangan shaxslarni ko'chirish va tirikchilikni tiklashni rejalashtirishning markaziga qo'yishni, chora-tadbirlarni mahalliy ijtimoiy-iqtisodiy-kontekstlarga moslashtirishni, hamda ko'chirish natijalari uzoq muddatda barqaror bo'lishini ta'minlashni ta'kidlaydi.

² O'zbekistonda tub aholi yo'q.

2.2 Milliy huquqiy asoslar

O'zbekistonda yer Davlat mulkidir (Yer kodeksi 16-moddasi). Biroq, u Yer kodeksi va boshqa qonunchilik hujjatlarida belgilanganidek, doimiy egalik, doimiy foydalanish, vaqtinchalik foydalanish, ijara yoki mulkchilik huquqlari asosida yuridik shaxslarga ajratilishi mumkin. Rejalashtirilgan Loyiha hududi asosan Davlat mulki bo'lib, turli huquqiy va foydalanish maqomiga ega turli tashkilotlarga ijaraga berilganligi sababli, tegishli qonun va qoidalar muayyan kontekstga qarab farq qilishi mumkin. Loyiha uchun qo'llaniladigan huquqiy normalarning qisqacha mazmuni quyida keltirilgan:

Yer ajratish, xususiy tashkilotlarga yer ijarasi va eksproprilatsiya tartiblari: Yer kodeksining 24-moddasi³ va **Yer kodeksi** hamda **2021-yil 8-iyundagi UP-6243-sonli Prezident farmoniga** binoan, 2021-yil avgustdan boshlab yer uchastkalari xususiy sektorga mulkchilik yoki ijara huquqlari asosida hamda davlat organlari, muassasalar va korxonalarga, shuningdek fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlariga (birgalikda "Davlat tashkilotlari" deb ataladi) doimiy foydalanish huquqi asosida beriladi. Umumiy qoida sifatida, yer uchastkasi xususiy sektorga faqat ommaviy onlayn auksionlar orqali ijaraga beriladi (mulkchilik huquqlari holatida sotiladi). Investitsiya/PPP loyihalari holatida, auksionlarsiz ham xorijiy investorga yoki uning maxsus maqsadli korxonasiga (SPV) ijaraga berilishi mumkin; yoki Vazirlar Mahkamasi tomonidan yer uchastkasini to'g'ridan-to'g'ri ajratish, yoki yer uchastkasini Davlat tashkilotiga ajratib, keyinchalik SPVga ijaraga berish orqali.

Loyihalar uchun yer uchastkalari bo'sh yoki davlat zaxirasidagi yerlardan ajratiladi. Agar talab qilinadigan yer hozirda uchinchi tomon (davlat tashkiloti yoki xususiy) tomonidan egallangan bo'lsa, u davlat yer zaxirasiga qaytarilishi kerak. Ushbu qaytarish jarayoni ustun ommaviy manfaat holatlarida majburiy olib qo'yish orqali yuz berishi mumkin. Yerni qaytarishning huquqiy va me'yoriy tartiblari joriy yer foydalanuvchisining toifasiga qarab farq qiladi:

- a) Davlat tashkilotlari foydalanadigan yer: Agar yer davlat organi foydalanishida bo'lsa, uni qayta ajratish odatda loyihaga xos prezident farmoni orqali ruxsat etiladi.
- b) Xususiy tomonlar foydalanadigan yer (ijara yoki doimiy foydalanish huquqlari orqali): Bunday holatlarda eksproprilatsiya jarayoni **Ommaviy ehtiyojlar uchun yer uchastkalarini eksproprilatsiya qilish va kompensatsiya tartibi to'g'risidagi qonun (ZRU-781-sonli qonun)** bilan tartibga solinadi. Ushbu qonunning 4-moddasiga binoan, kompensatsiya bilan yerni olib qo'yishga ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat va ijtimoiy xizmatlar sohasidagi davlat muassasalari uchun binolar va inshootlar qurishni o'z ichiga olgan, davlat investitsiya dasturlari doirasida markazlashgan investitsiya orqali moliyalashtiriladigan loyihalar uchun ruxsat etiladi. Qonun shuningdek ommaviy ehtiyojlar uchun yerni egallashning asosiy tamoyillarini (5-moddasi), qonuniylik, mulk huquqlari ustuvorligi, ochiqlik va shaffoflik, kafolat yoki kompensatsiyani belgilaydi.
- c) Xususiy mulkchilikdagi yer: Qishloq xo'jaligi yeri ko'pincha xususiy mulkda emas, biroq agar shunday bo'lsa, u bo'shatilishi kerak. Bu tomonlarning ixtiyoriy ishtiroki (Yer kodeksi) yoki ommaviy manfaat asoslari bilan ZRU-781-sonli qonunni amalga oshirish orqali bajarilishi mumkin.

Yer kodeksining 36-moddasi yer foydalanuvchilari yer uchastkasiga egalik qilishdan ixtiyoriy voz kechish orqali yer uchastkalariga bo'lgan huquqni to'xtatishi mumkinligini belgilaydi; ixtiyoriy voz kechish yer foydalanuvchilariga kompensatsiya huquqini bermaydi.

³ Agar bunday Davlat tashkilotini aniqlash imkonsiz bo'lsa, yer uchastkasi Davlat aktivlarini boshqarish agentligiga ajratiladi.

Yer uchastkalaridan foydalanishni qayta toifalash yoki o'zgartirish: O'zbekistonda yer uchastkalari foydalanish maqsadiga ko'ra toifalanadi. Agar yer belgilangan maqsadlarida foydalanilmasa, qayta toifalash talab qilinadi. Ushbu jarayon asosan Yer kodeksi va noqishloq xo'jaligi yerini xususiylashtirish kontekstida 728-sonli qonun bilan tartibga solinadi va qayta toifalash uchun tegishli organlarning roziligini talab qiladi.

Olib qo'yish va ekspropilatsiya holatlarida kompensatsiya: Agar loyiha uchun zarur yer uchastkalarini ajratish bunday yer uchastkalarini (yoki ularning qismlarini) jismoniy yoki yuridik shaxslardan dastlabki olib qo'yishni talab qilsa, yoki ta'sirlangan aholini iqtisodiy yoki tirikchilik ko'chirishni taqozo qilsa, ushbu ta'sirlangan tomonlarning yo'qotishlari quyidagilar tomonidan qoplanadi: Ommaviy ehtiyojlar uchun yerni olib qo'yish tufayli jismoniy va yuridik shaxslarga yo'qotishlarni qoplash uchun markazlashgan jamg'armalar, yoki boshqa manbalar (O'zbekiston qonunlari bilan taqiqlanmagan) (ZRU-781-sonli qonun).⁴ Qonunga binoan, zararlar uchun kompensatsiyalar "Yo'qotishlarni qoplash uchun markazlashgan jamg'arma"dan to'lanadi. Jamg'arma Direktorlar Kengashi quyidagi vazifalarga ega:

- i) yerlarni egallash uchun yordamchi hujjatlarni ko'rib chiqish;
- ii) ommaviy ehtiyojlar uchun yer uchastkalarini egallash tufayli jismoniy va yuridik shaxslarga yo'qotishlarni qoplashni moliyalashtirish bo'yicha qaror qabul qilish;
- iii) jamg'armalarni to'plash va foydalanish prognozlarini ko'rib chiqish hamda ularni keyingi yil uchun tasdiqlash;
- iv) barqaror daromad to'planishini va jismoniy hamda yuridik shaxslarga yo'qotishlarni qoplashni o'z vaqtida moliyalashtirishni ta'minlash (10-modda).

Kompensatsiya komissiyalari a'zolari Deputatlar Kengashlari tomonidan tasdiqlanadi va 17 kishidan iborat bo'ladi: (i) 10 ta mahalliy deputat; (ii) 3 ta NNT vakili; (iii) 1 ta mahalliy Iqtisodiy taraqqiyot bo'limi; (iv) 1 ta mahalliy moliya bo'limi; (v) 1 ta mahalliy kadastr bo'limi; (vi) viloyat darajasidagi *hokimiyat*. Komissiyaning vazifalari quyidagilarni o'z ichiga oladi: (i) kompensatsiyani o'z vaqtida to'lashni muntazam monitoring qilish va taqdim etilgan kompensatsiyalarni qayd etish; (ii) kompensatsiyalarni to'lashda kechikishlar yoki to'liq to'lanmaslik holatlarida mahalliy Deputatlar Kengashlarini xabardor qilish; (iii) kompensatsiya taqdim etish bilan bog'liq nizolarni sudgacha hal qilishda yordam; (iv) kompensatsiya taqdim etish bilan bog'liq nizolar bo'yicha maslahat qarorlari.

Yordamchi hujjatlarni tayyorlash: Yerni egallash uchun yordamchi hujjatlar jarayonni boshlovchi tashkilot tomonidan tayyorlanadi va ko'rib chiqish uchun mahalliy *hokimiyatlarga* taqdim etiladi. *hokimiyatlar* hujjatlarni (i) mahalliy qurilish va (ii) kadastr bo'limiga egallanadigan yer uchun batafsil texnik hujjatlarni tekshirish va tayyorlash so'rovi bilan taqdim etadi. Ikki bo'lim 10 kun ichida batafsil texnik hujjatlarni tayyorlaydi. Keyin, mahalliy *hokimiyatlar* maydonlarga tashrif buyuradi va kompensatsiya hamda yerni egallash bilan bog'liq boshqa xarajatlarning taxminiy qiymatini tayyorlaydi.

Kompensatsiyalar va boshqa xarajatlarning taxminiy qiymati hamda yordamchi hujjatlar ko'rib chiqish va jamg'armalarni zaxiraga olish bo'yicha qaror qabul qilish uchun "Yo'qotishlarni qoplash uchun markazlashgan jamg'arma" Direktorlar Kengashiga taqdim etiladi. Ko'rib chiqqandan so'ng, Kengash mahalliy *hokimiyatni* o'z

⁴ Kompensatsiya talabi aniq bo'lsa-da, joriy Loyiha kontekstida qaysi tashkilot mas'ul bo'lishi hali noma'lum kompensatsiya jarayoni uchun. 2024-yil oktyabrgacha yer qonunchiligi O'zbekiston hukumatiga investorlarni yoki ularning SPVlarini tegishli Loyiha prezident farmoni orqali ushbu kompensatsiya shaklidan ozod qilish imkonini berardi. Biroq, so'nggi qonuniy o'zgarishlar tufayli bunday ozod qilishga joriy Yer kodeksi bo'yicha endi yo'l qo'yilmaydi. Agar yer ajratish jarayoni to'g'ridan-to'g'ri ajratish o'rniga ikki bosqichli tartibga amal qilsa (ya'ni avval zaxiradan Energetika vazirligi kabi davlat tashkilotiga, keyin SPVga), davlat tashkiloti ushbu xarajatlar uchun mas'ul bo'ladi.

qarori haqida 10 kun ichida xabardor qiladi (15-modda). Keyin, Direktorlar Kengashi qarori bilan hujjatlar 3 kun ichida mahalliy Deputatlar Kengashlariga taqdim etiladi (16-modda). Deputatlar Kengashi yerni egallashning muvofiqligi uchun yordamchi hujjatlarni ko'rib chiqadi va Kengash ko'rib chiqilgan sanadan keyin 1 oy ichida ommaviy axborot vositalari ishtirokida jamoatchilik uchun ochiq ko'rib chiqish yig'ilishini o'tkazadi.

Ta'sirlangan shaxslar (APlar) muhokamalarning joyi va sanasi haqida muhokamadan kamida 7 kun oldin xabardor qilinadi. Muhokamalarning joyi va sanasi ommaviy axborot vositalarida, jalb qilingan davlat tashkilotlarining veb-saytlarida va ijtimoiy tarmoqlarda e'lon qilinadi. Muhokama jarayoni suratga olinishi mumkin. Muhokama jarayonini suratga olish/rasmga olishni taqiqlashga yo'l qo'yilmaydi. Muhokama joyi APlarning yashash joyiga eng yaqin joyda joylashgan bo'lishi kerak. Ochiq muhokama APlarning 2/3 qismi muhokamada ishtirok etsa o'tkazilgan deb hisoblanadi. Ishtirok etgan tomonlar va APlar tomonidan imzolangan muhokama bayonnomasi jalb qilingan davlat tashkilotlarining veb-saytlarida e'lon qilinadi.

Muhokama bayonnomasidan keyin 1 oy ichida mahalliy Deputatlar Kengashlari yer ajratish to'g'risida quyidagi ma'lumotlarni o'z ichiga olgan qaror loyihasini tayyorlaydi: (i) egallangan yer uchastkasining geografik koordinatalari; (ii) yerni olib qo'yishning asoslari va maqsadlari; (iii) egallangan yer uchastkasida joylashgan, buziladigan ko'chmas mulk inshootlari va ularning egalari haqida ma'lumot; (iv) loyiha va egallangan yer uchastkasida bajariladigan ishlar tavsifi, jumladan quriladigan inshootlar haqida ma'lumot, loyiha va ishlarining boshlanish hamda yakunlanish jadvali; (v) yer uchastkasini egallash bilan bog'liq boshqa masalalar, jumladan APlarga kompensatsiya taqdim etish. Keyin, qaror loyihasi ko'rib chiqish va qarorning qonun shartlariga muvofiqligi bo'yicha xulosa olish uchun mahalliy huquq bo'limiga taqdim etiladi. Ijobiy xulosa olingandan so'ng qaror loyihasi mahalliy Deputatlar Kengashi tomonidan muhokama qilinadi. Qaror Kengash deputatlarining 2/3 qismi uni ma'qullasa (ovoz bersa) qabul qilingan deb hisoblanadi. Agar qaror loyihasi deputatlarning 2/3 qismi tomonidan ma'qullanmasa, yerni egallash jarayoni bekor qilinadi. Bir xil yerni egallash jarayoni faqat 5 yildan keyin qayta tiklanishi mumkin. Qabul qilingan/rad etilgan qaror ommaviy axborot vositalarida e'lon qilinadi. Qaror ta'sirlangan aktivlarni buzish uchun asos sifatida hisoblanishi mumkin emas.

Bitim kompensatsiya to'lovining turlari, miqdori va muddatlarini, shuningdek AP tomonidan ta'sirlangan yerni bo'shatish muddatini o'z ichiga oladi. Ta'sirlangan yerni bo'shatish vaqti AP kompensatsiyani to'liq olgan sanadan keyin 6 oydan oshmasligi kerak. Ta'sirlangan yer uchastkasidagi aktivlarni buzishga faqat mahalliy *hokimiyat*ning imzolangan ruxsatidan keyin yo'l qo'yiladi. Agar AP bilan bitim imzolalmasa, AP yer uchastkasi va aktivlardan foydalanishni davom ettirishi mumkin. Yer uchastkasini gaz, suv, issiqlik, elektr ta'minoti kabi kommunikatsiyalardan uzib bo'lmaydi va APni bitimni imzolashga majburlash uchun uning ta'sirlangan yer uchastkasiga kirishi to'sib qo'yilishi mumkin emas.

Quyidagilar kompensatsiyaga loyiq: (i) egallangan yer uchastkasida joylashgan inshootlarning (ham ruxsat etilgan, ham ruxsat etilmagan inshootlar) bozor qiymati; (ii) egallangan yer uchastkasi uchun yerdan foydalanish huquqining bozor qiymati (qishloq xo'jaligi yer uchastkalarini ijaraga olish huquqidan tashqari); (iii) egallangan yer uchastkasida joylashgan ko'p yillik ekinlarning bozor qiymati; (iv) ko'chish bilan bog'liq xarajatlar, jumladan vaqtinchalik ijara; (v) ta'sirlangan yerdan foyda yo'qotish; (vi) yerni egallash tufayli yuz berishi mumkin bo'lgan boshqa xarajatlar va yo'qotishlar.

Norasmiy foydalaniladigan yer uchastkasida joylashgan ruxsatsiz inshootlar quyidagi shartlar asosida qoplanadi: (i) mudofaa, davlat xavfsizligi, muhofaza qilinadigan tabiiy hududlar ehtiyojlari uchun, erkin iqtisodiy zonalar, erkin savdo zonalarini tashkil etish va ishlashi uchun yerni egallash; (ii) AP yer uchastkasidan 15 yil davomida uzluksiz foydalangan; va (iii) AP ushbu inshootlar uchun soliq to'lagan.

Qo'shimcha to'lov: APlarga ta'sirlangan yer uchastkasida joylashgan ko'chmas mulk inshootlari qiymatining 5% ga teng qo'shimcha bir martalik to'lov to'lanadi. Ushbu to'lov yer uchastkasini egallash tufayli yuzaga kelgan noqulayliklar uchundir (23-modda).

Kompensatsiya turlari quyidagilarni o'z ichiga oladi: i) pul kompensatsiyasi, jumladan turar va noturar joylarni vaqtinchalik ijaraga olish uchun; ii) boshqa ko'chmas mulk taqdim etish; (iii) AP bilan bitimda kelishilgan boshqa kompensatsiya turlari; (iv) buzilgan inshootlar uchun kompensatsiya sifatida yangi inshootlar (24-modda).

Kompensatsiya komissiyalari kompensatsiyalarni o'z vaqtida to'lashni muntazam monitoring qiladi va to'langan kompensatsiyalarni maxsus onlayn axborot tizimi orqali qayd etadi. Kompensatsiya to'lovlari buzilgan holatda, Kompensatsiya komissiyasi masalani yig'ilishda muhokama qiladi. Qaror harakat qilish uchun yerni egallash tashabbuskoriga yuboriladi. Komissiya yig'ilishi APlar va jamoatchilik ishtirokida ochiq bo'ladi. Kompensatsiya to'lovlari bo'yicha buzilish haqida ma'lumot mahalliy Deputatlar Kengashiga ham taqdim etiladi.

Ta'sirlangan aktivlarni baholash yerni egallash bo'yicha qaror qabul qilingandan so'ng va AP bilan bitim imzolanishidan oldin amalga oshiriladi. Baholash baholash tashkiloti tomonidan amalga oshiriladi. Yerdan foydalanish huquqini baholash faqat yerdan foydalanish huquqining davlat ro'yxatga olinishi asosida amalga oshiriladi. Takroriy baholashga birinchi baholashdan olti oy keyin yo'l qo'yiladi. Baholash xarajati yerni egallash tashabbuskori tomonidan qoplanadi (29-modda).

Ta'sirlangan aktivlarni buzishga quyidagi bosqichlardan keyin yo'l qo'yiladi: i) APga to'liq kompensatsiya; ii) bitimda kelishilgan, AP tomonidan ta'sirlangan yerni bo'shatish uchun berilgan muddatning tugashi; iii) Deputatlar Kengashi tomonidan ta'sirlangan aktivlarni buzish uchun qaror loyihasini tayyorlash; iv) qaror loyihasi mahalliy Huquq bo'limi tomonidan ko'rib chiqilishi va ma'qullanishi; v) Huquq bo'limi tomonidan ma'qullangan qaror loyihasi mahalliy Deputatlar Kengashi yig'ilishida muhokama qilinishi va yakuniy ma'qullanishi. Mahalliy Deputatlar Kengashi tomonidan yakuniy ma'qullanmasdan aktivlarni buzish taqiqlanadi. Deputatlar Kengashining yakuniy qarori mahalliy Deputatlar Kengashi tomonidan qaror ma'qullangandan keyin 1 kun ichida ommaviy axborot vositalarida va veb-saytda e'lon qilinadi. Ta'sirlangan aktivlar buzilishi va qutqarilgan materiallar AP tomonidan olinishi mumkin (32-modda). Shikoyatlar mexanizmlariga kelsak, kompensatsiya to'lovlari bo'yicha nizolar sudgacha ko'rib chiqilishi va hal qilinishi mumkin. Bunday nizolar APlardan so'rov olingandan keyin 3 kun ichida Kompensatsiya komissiyasi tomonidan ko'rib chiqilishi kerak. Agar Kompensatsiya komissiyasining qarori tomonlarni qoniqtirmasa, ular sudga murojaat qilishlari mumkin. Nizolar APlar, NNTlar, kompaniyalar, tashkilotlar tomonidan sudga taqdim etilishi mumkin. Nizo holatida, nizo hal qilinmaguncha aktivlarni buzish taqiqlanadi.

Shikoyat mexanizmlariga kelsak, kompensatsiya to'lovlari bo'yicha nizolar sudgacha ko'rib chiqilishi va hal qilinishi mumkin. Bunday nizolar APlardan so'rov olingandan keyin 3 kun ichida Kompensatsiya komissiyasi tomonidan ko'rib chiqilishi kerak. Agar Kompensatsiya komissiyasining qarori tomonlarni qoniqtirmasa, ular sudga murojaat qilishlari mumkin. Nizolar APlar, NNTlar, kompaniyalar, tashkilotlar tomonidan sudga taqdim etilishi mumkin. Nizo holatida, nizo hal qilinmaguncha aktivlarni buzish taqiqlanadi.

Qishloq xo'jaligida foydalanish uchun belgilangan yer uchun kompensatsiya: Bundan tashqari, Yer kodeksining 87-moddasiga binoan, agar loyiha uchun zarur yer uchastkasi qishloq xo'jaligi yeri (ya'ni qishloq xo'jaligi maqsadlarida foydalaniladigan yer) sifatida tasniflansa, yer ajratilgan tashkilotlar yerdan foydalanishning o'zgarishi natijasida yuzaga keladigan yo'qotishlarni qoplash uchun mas'uldir. Ushbu kompensatsiya qishloq xo'jaligi yerini noqishloq xo'jaligi maqsadlariga aylantirishni qamrab oladi va yerning qishloq xo'jaligi sifatiga qarab maxsus formula asosida hisoblanadi. Qishloq xo'jaligi yeri fermer xo'jaligini yuritish uchun yakka fermerlarga (yuridik shaxs sifatida qaraladi) va qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi bilan

shug'ullanuvchi kompaniyalarga ajratilishi mumkin (46-modda). Fermer xo'jaligiga ajratilgan yer xususiyashtirishga, sotishga, sovg'a qilishga yoki almashtirishga taalluqli bo'lishi mumkin emas. Yer ijarachilari yoki foydalanuvchilari yer uchun to'lashlari kerak va sifat, joylashuv hamda sug'orish tizimlari mavjudligi asosida baholangan yillik yer solig'i bilan soliqqa tortiladi (28-modda). Ijarachilar yer solig'iga teng ijara haqi to'laydilar. Yer kodeksi yer ijarachilari, ijarachilar, foydalanuvchilar va egalari yerni egallash yoki ekspropilatsiya bilan bog'liq yo'qotishlar va zararlar uchun, jumladan yo'qotilgan foyda uchun kompensatsiyaga loyiq ekanligini belgilaydi (41-modda).

Xodimlar uchun kompensatsiya: Mehnat kodeksi (2023) mehnat shartnomasini bekor qilish shartlari va talablarini belgilaydi (155-156-moddalar). Agar ish beruvchi bekor qilish jarayonini boshlasa, xodim kamida bir oylik o'rtacha ish haqiga ega bo'ladi, lekin miqdor bekor qilish sabablari va xodimning ish staji turiga qarab farq qilishi mumkin. Yozma bildirishnoma ishdan bo'shatishdan ikki hafta yoki bir oy oldin xodimga taqdim etilishi kerak.

Yerni ro'yxatga olish: Fuqarolik kodeksiga binoan, yer uchastkalari va ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlar davlat ro'yxatidan o'tkazilishi kerak. Bunday ro'yxatga olishsiz ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlarning o'tkazilishi haqiqiy emas. Investor yoki SPV yer ijara shartnomasi asosida o'z ijara huquqlarini Davlat kadastr agentligi qoshidagi Davlat kadastrlari palatasining mahalliy bo'limida ro'yxatdan o'tkazishi kerak. Ro'yxatga olish tartibi Ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish to'g'risidagi qonunga va Kadastr pasportini berish to'g'risidagi nizomga muvofiq bo'lishi kerak.

Yerdan foydalanish, uy-joy va ajratish bilan bog'liq boshqa qonun va qoidalar

Vazirlar Mahkamasining 3857-sonli qarori (2018-yil 17-iyul) xalqaro moliya institutlari va xorijiy davlat moliya tashkilotlari ishtirokidagi loyihalarni tayyorlash va amalga oshirish samaradorligini oshirish bo'yicha ayrim chora-tadbirlarni nazarda tutadi. Qaror xalqaro moliyalashtirish agentliklarining qoidalariga muvofiq yer va inshoot uchun kompensatsiya berishni nazarda tutadi. 2-bandda Xalqaro moliya institutlari (IFI) / Xorijiy davlat moliya tashkilotlari (FGFO) ishtirokidagi loyihalar doirasida yerni olib qo'yish, uylar, boshqa binolar, inshootlar yoki ekinlarni buzish uchun kompensatsiya to'lash, agar loyiha bitimlarida nazarda tutilgan bo'lsa, vakolatli organlar tomonidan IFI / FGFO talablariga muvofiq amalga oshirilishi ko'rsatilgan.

Ijara holatida, uchastka foydalanuvchisi ijara to'lovlarini amalga oshirishi kerak. Yer kodeksi va Soliq kodeksiga muvofiq, ijaraga olingan yer uchastkasi uchun ijara haqi yer solig'i to'lovi hisoblanadi. Shunga ko'ra, ijara stavkasi qo'llaniladigan yer solig'i stavkalaridan past bo'lishi mumkin emas va yer solig'i to'lovchilari uchun belgilangan tartibga rioya qilgan holda to'g'ridan-to'g'ri davlat byudjetiga to'lanishi kerak.

Ko'chish va ko'chirish: Uy-joy kodeksi (1998) fuqarolar, yuridik shaxslar, davlat organlari va mahalliy davlat boshqaruv organlarining turar joylarga bo'lgan mulk huquqi, egalik va foydalanish huquqining kelib chiqishi, amalga oshirilishi, o'zgarishi va to'xtatilishi; uy-joy fondini hisobga olish; uy-joy fondining xavfsizligi, saqlanishi va ta'mirlanishini ta'minlash; fuqarolarning uy-joy qonunlariga rioya qilinishini va uy-joy fondidan maqsadli foydalanishni nazorat qilish bilan bog'liq munosabatlarini tartibga soladi. 27-modda ta'sirlangan shaxslar, ularning uylari buzilgan bo'lsa, agar ularning turar yeri ommaviy foydalanish uchun egallansa, teng qiymatdagi uy-joy bilan ta'minlanishini nazarda tutadi. Modda bunday ta'sirlangan shaxslar yo'qotilgan obyektlar, inshootlar, ekinlar, daraxtlar va boshqa yo'qotishlar uchun kompensatsiya olishini kafolatlaydi. Kodeksning 28-moddasi davlat va ommaviy ehtiyojlar uchun yer uchastkalarini egallashda "yerga yer" kompensatsiyasi shartlarini belgilaydi.

Fuqarolik kodeksi: Kodeks fuqarolik huquq va majburiyatlarining kelib chiqish asoslarini tavsiflaydi, ular qonunchilikda nazarda tutilgan asoslardan kelib chiqadi va davlat ro'yxatiga olinadigan mulk huquqlari, agar

qonunda boshqacha belgilanmagan bo'lsa, mulkka tegishli huquqlar ro'yxatga olingan vaqtdan kelib chiqadi. Xuddi shunday, ko'chmas narsalarga bo'lgan mulk huquqi va boshqa huquqlar, ularning kelib chiqishi, o'tishi, cheklanishi va to'xtatilishi davlat ro'yxatiga olinadi. Asosan, mulkka bo'lgan huquq faqat u Davlat ostida ro'yxatdan o'tgan bo'lsagina saqlanib qoladi.

Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to'g'risidagi qonun (03.12.2013, yangi tahriri 11.09.2017-dagi № ZRU-445, oxirgi o'zgartirish 11.03.2020). Ushbu qonunning maqsadi jismoniy va yuridik shaxslarning davlat organlari va davlat muassasalariga (bundan keyin davlat organlari deb ataladi), shuningdek ularning mansabdor shaxslariga murojaatlari (bundan keyin murojaatlar deb ataladi) sohasidagi munosabatlarni tartibga solishdir. 5-modda murojaat turlari sifatida og'zaki, yozma yoki elektron shaklda taqdim etilishi mumkin bo'lgan arizalar, takliflar va shikoyatlarni belgilaydi. Davlat organi, tashkilot yoki ularning mansabdor shaxsi tomonidan olingan murojaat o'sha kunning o'zida, ish vaqti tugaganidan keyin olingan bo'lsa, keyingi ish kunida ro'yxatga olinadi. Murojaatni ro'yxatga olishni rad etishga yo'l qo'yilmaydi. Og'zaki murojaatlarni ro'yxatga olish talab qilinmaydi (23-modda). 28-modda ariza yoki shikoyat davlat organi, tashkilot yoki ularning mansabdor shaxsi tomonidan olingan sanadan boshlab o'n besh kun ichida, qo'shimcha o'rganish va (yoki) tekshirish talab qilinsa bir oy ichida ko'rib chiqilishini belgilaydi (oxirgi holatda murojaatni taqdim etgan jismoniy yoki yuridik shaxsga o'n kun ichida ma'lumot beriladi). Qonunga ko'ra anonim murojaatlar ko'rib chiqilmasligi ta'kidlangan (29-modda).

Yo'l standarti ShNK 2.05.02-07: O'zR da yangidan quriladigan, qayta tiklanadigan va kapital ta'mirlanadigan ommaviy yo'llarni loyihalashga taalluqli. Yo'llar, binolar va inshootlar, yo'l va avtotransport xizmatlari, drenaj, himoya va boshqa inshootlar, yo'llar bo'ylab o'tadigan kommunikatsiyalarni joylashtirish uchun yer uchastkalarini ajratish amaldagi O'zR qonunchiligiga muvofiq amalga oshiriladi. Magistral yo'llar qurilishi davriga yo'l yoqasidagi karyerlar va zaxiralar, quruvchilar uchun vaqtinchalik lagerlar, ishlab chiqarish bazalari, kirish yo'llari va boshqa qurilish ehtiyojlarini joylashtirish uchun begonalashtirilgan yer uchastkalari, yo'llar qurilishi davomida buzilgan yerlarni tiklash, yo'l qurilish materiallarini ishlab chiqish va boshqa ishlar uchun amaldagi me'yoriy hujjatlarga mos holatga keltirilgandan so'ng yer foydalanuvchilariga qaytarilishi kerak.

Qurilish normasi va qoidasi KMK 2.10.03-97: Vaqtinchalik va doimiy yer begonalashtirishlari uchun qurilish kodekslarini boshqaradigan qoida. Bu O'zbekiston Respublikasi Arxitektura va qurilish davlat qo'mitasi tomonidan qabul qilingan qurilish reglamenti bo'lib, O'zbekiston hududidagi barcha turdagi qurilishlar uchun nazorat organi hisoblanadi.

Arxeologik merosni muhofaza qilish nuqtai nazaridan, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi tegishli qonunchilik hujjatini o'z ichiga oladi:

Madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to'g'risidagi ZRU-228-sonli qonun (2009): Ushbu qonunning maqsadi O'zbekiston xalqining milliy boyligi bo'lgan madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish sohasidagi munosabatlarni tartibga solishdir. Moddiy madaniy meros obyektlari quyidagi toifalarga bo'linadi: tarixiy, ilmiy, me'moriy, badiiy va memorial qiymatga ega bo'lgan, butun mamlakat tarixi va madaniyati uchun alohida ahamiyatga ega respublika ahamiyatidagi moddiy madaniy meros obyektlari; tarixiy, ilmiy, me'moriy, badiiy va memorial qiymatga ega bo'lgan, hudud va shahar tarixi hamda madaniyati uchun alohida ahamiyatga ega mahalliy ahamiyatdagi moddiy madaniy meros obyektlari.

Avtomobil yo'llari to'g'risidagi qonun: Ushbu qonun magistral yo'llarni loyihalash, qurish, qayta tiklash, ta'mirlash, saqlash va ekspluatatsiya qilish bilan shug'ullanadi. Qonunning 24-moddasi magistral yo'lga tutash yer uchastkalarining egalari, mulkdorlari va foydalanuvchilarining majburiyatlarini belgilaydi.

TL qurilishi uchun yerni egallash normalari: KMK 2.10.08-97 va Vazirlar Mahkamasining 1050-sonli qarori (2018-yil 26-dekabr) KMK 2.10.08-97 davlat qurilish normalari elektr uzatish liniyasini loyihalash, qurish va ekspluatatsiya qilish uchun standart va yo'l-yo'riq, xususan yerni egallash talabini taqdim etadi.

220 kV kuchlanishga ega elektr uzatish liniyasi uchun talab quyidagicha:

- v) Bir zanjirli TL po'lat tirgaklar holatida bir zanjirli TL uchun kabellarni tortish uchun 15 m kenglikdagi vaqtinchalik joylashtirish yo'lagini talab qiladi. Beton tirgaklar uchun yo'lak 12 m.
- vi) TL ikki zanjirli TL uchun o'tkazgich kabellarni yotqizish uchun 18 metr kenglikdagi vaqtinchalik joylashtirish yo'lagini talab qiladi.
- vii) Qurilish tugagandan so'ng, har bir bir zanjirli turdagi tirgak uchun 55,06 kv m va har bir ikki zanjirli turdagi tirgak uchun 70,56 kv m talab qilinadi.
- viii) Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 26.12.2018-dagi 1050-sonli qarori 1-ilovasining 14(a)-moddasiga "Elektr uzatish inshooti obyektlarini muhofaza qilish qoidalarini tasdiqlash to'g'risida" binoan, tashqi o'tkazgich kabelning har ikki tomoniga 25 metr xavfsizlik zonasi talab qilinadi va 220 kV TL uchun belgilanadi. TLlarning xavfsizlik zonasi shuningdek uzatish minoralari poydevori atrofidagi yer uchastkasini o'z ichiga oladi, unda yerga egalik qilish va undan foydalanish uchun maxsus tartib belgilanadi. Qoidalarga muvofiq belgilangan TLlarning xavfsizlik zonalari yer uchastkalarining cheklovlari hisoblanadi va belgilangan tartibda davlat ro'yxatiga olinadi. Xavfsizlik zonasi ichida faqat ayrim faoliyatlar, masalan turar joy binolari, kon qazib olish va yirik qurilish faoliyati hamda ayrim yirik yer ishlari – asosan uzatish minoralari poydevori atrofida – nomuvofiq deb hisoblanadi va shuning uchun cheklanadi.

500 kV kuchlanishga ega elektr uzatish liniyasi uchun talab quyidagicha:

- d) TL o'tkazgich kabellarni tortish uchun 15 metr kenglikdagi vaqtinchalik joylashtirish yo'lagini talab qiladi (har bir o'tkazgich uchun 5 metr). (vi) O'sma minoralarni qurish uchun o'sma minoralar uchun 2000 kvadrat metr va tarangli minoralar uchun 2500 kvadrat metr vaqtinchalik yerni egallash talab qilinadi.
- e) Qurilishdan keyin TL har bir tarangli minora uchun 315 kvadrat metr talab qiladi. (viii) Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 26.12.2018-dagi 1050-sonli qarori 1-ilovasining 14(a)-moddasiga "Elektr uzatish inshooti obyektlarini muhofaza qilish qoidalarini tasdiqlash to'g'risida" binoan, tashqi o'tkazgich kabelning har ikki tomoniga 30 metr xavfsizlik zonasi talab qilinadi va 500 kV TL uchun belgilanadi. TLlarning xavfsizlik zonasi TL bo'ylab yo'lak va uzatish minorasi poydevorini bevosita o'rab turgan yer bo'lib, unda yer uchastkasiga egalik qilish va undan foydalanish uchun maxsus tartib belgilanadi. Qoidalarga muvofiq belgilangan TLlarning xavfsizlik zonalari yer uchastkalarining cheklovlari hisoblanadi va belgilangan tartibda davlat ro'yxatiga olinadi.
- f) Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 26.12.2018-dagi 1050-sonli qarori 1-ilovasining 17-bandiga "Elektr tarmog'i xo'jaligi obyektlarini muhofaza qilish qoidalarini tasdiqlash to'g'risida" muvofiq. Elektr tarmog'i inshooti egasining yozma rozilgisiz muhofaza zonalari ichida quyidagilar taqiqlanadi:

Binolar va inshootlarni qurish, kapital ta'mirlash, qayta tiklash yoki buzish;

Kon qazib olish, portlatish ishlari, melioratsiya ishlari, jumladan yerni vaqtinchalik suv bosishi bilan bog'liq ishlar;

Daraxtlarni ekish va kesish hamda butazorlarni tozalash; Ushbu Qoidalarning 12-bandida nazarda tutilgan holatlarda muhofaza qilinadigan tabiiy hududlardagi elektr tarmog'i xo'jaligi obyektlarining muhofaza zonalari

o'lchamlari va ularning rejimi elektr tarmog'i xo'jaligi obyektlari egalari tomonidan O'zbekiston Respublikasi Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish davlat qo'mitasi bilan kelishilgan holda belgilanadi.

2.3 Bo'shliqlar tahlili

Masala	Qonun normasi	E&S standartlari talablari (IFC PS5 va YTTB ESR5)	Bo'shliq toifasi	Bo'shliqni bartaraf etish uchun ko'rilgan chora-tadbirlar
Ko'chishdan qochish yoki uni minimallashtirish	Qonun tomonidan aniq tartibga solinmagan, amaldagi qonun tartibga solingan olib qo'yish va kompensatsiyaga qaratilgan	Majburiy ko'chirishdan qochish yoki undan qochib bo'lmaganda uni minimallashtirish kerak. Atrof-muhit, ijtimoiy va moliyaviy xarajatlar hamda foydani muvozanatlash bilan birga, jismoniy va/yoki iqtisodiy ko'chishdan qochish yoki kamida uni minimallashtirish uchun amalga oshirilishi mumkin bo'lgan muqobil loyiha dizaynlari ko'rib chiqilishi kerak	Mos kelmaydi	Muqobillar tamoyili AMITBning Muqobillar tahlili bobida ko'rib chiqilgan va Ta'sirni baholash milliy EIA va AMITB davomida amalga oshirilgan.
Ko'chirishni rejalashtirish va amalga oshirish	RAP yoki ijtimoiy-iqtisodiy aholini ro'yxatga olish uchun rasmiy talab yo'q.	Ko'chiriladigan shaxslarni aniqlash va kim kompensatsiya hamda yordamga loyiq ekanligini belgilash uchun ijtimoiy-iqtisodiy boshlang'ich baholashning aholini ro'yxatga olishi amalga oshirilishi kerak va ko'chirish bo'yicha harakatlar rejasi tayyorlanishi va amalga oshirilishi kerak.	Mos kelmaydi	LRF kreditor talablariga javob berish uchun tayyorlangan. Loyiha dizaynining ushbu bosqichida, Loyihadan ta'sirlangan shaxslar (PAP) bo'yicha mavjud ma'lumotlar bilan, faqat iqtisodiy ko'chish kutilmoqda. Biroq, barcha PAPlar to'g'ri aniqlanishini ta'minlash uchun Voltalia ushbu LRF qoidalar asosida aholini ro'yxatga olish va aktivlar inventarizatsiyasini o'z ichiga olgan Tirikchilikni tiklash rejasini (LRP) tayyorlaydi.
Kelishilgan bitimlar	ZRU-781-sonli qonun Kompensatsiya komissiyalarini tashkil etishni talab qiladi va mahalliy Deputatlar Kengashi hamda ta'sirlangan shaxslar o'rtasidagi ochiq muhokamalar Kengashning muhokama haqidagi sanasidan keyin 1 oy ichida o'tkazilishi kerak.	Eksproprilatsiyadan qochish va odamlarni majburan ko'chirish uchun davlat hokimiyatidan foydalanish zaruratini yo'qotishga yordam berish uchun kelishilgan bitimlarni rag'batlantirish.	Qisman mos keladi	Yerni egallash tartibi va muddatlarini xabardor qilish uchun tuzilgan manfaatdor tomonlar bilan ishlash faoliyati o'tkaziladi. LRP va Yerni egallash tartibi kelishilgan bitimlar uchun ishlash modellarini amalga oshirishni ta'minlaydi, jumladan Tirikchilikni tiklash rejasi (LRP) va Yerni egallash hamda kompensatsiya bo'yicha qo'llanma (GLAC)ni ommaviy oshkor qilish ommaviy yig'ilishlar orqali o'tkaziladi va bildirishnomalar oldindan beriladi. Ommaviy

Masala	Qonun normasi	E&S standartlari talablari (IFC PS5 va YTTB ESR5)	Bo'shliq toifasi	Bo'shliqni bartaraf etish uchun ko'rilgan chora-tadbirlar
				yig'ilishlar va fokus-guruh muhokamalari mahalliy tillarda tashkil etiladi. Ta'sirlangan xonadonlar va shaxslar bilan birma-bir maslahatlashuvlar o'tkaziladi. Ko'p bosqichli shikoyatlarni hal qilish mexanizmi (GRM) joriy etiladi. LRP shuningdek uzoq jamoalar uchun kirish imkoniyati va inklyuzivlik chora-tadbirlarini belgilaydi. Qo'shimcha taklif etilgan chora-tadbirlar manfaatdor tomonlar bilan ishlash bo'limida keltirilgan.
Muvofiqlik va rasmiylik	ZRU-781-sonli qonunga binoan, quyidagilar kompensatsiyaga loyiq: egallangan yer uchastkasida joylashgan inshootlarning (ham ruxsat etilgan, ham ruxsat etilmagan inshootlar) bozor qiymati; egallangan yer uchastkasi uchun yerdan foydalanish huquqining bozor qiymati (qishloq xo'jaligi yer uchastkalarini ijaraga olish huquqidan tashqari); egallangan yer uchastkasida joylashgan ko'p yillik ekinlarning bozor qiymati; ko'chish bilan bog'liq xarajatlar, jumladan vaqtinchalik ijara; ta'sirlangan yerdan foyda yo'qotish; yerni egallash tufayli yuz berishi mumkin bo'lgan boshqa xarajatlar va yo'qotishlar. Qishloq xo'jaligi yerini olib qo'yish holatida, yer ajratilgan tashkilotlar yerdan foydalanishning o'zgarishi natijasida yuzaga keladigan yo'qotishlarni qoplash uchun mas'uldir.	Barcha Loyihadan ta'sirlangan shaxslarga taalluqli, mulk egaligi hujjatlarining yo'qligi yordamga loyqlikdan mahrum qilmaydi va mulkning da'vogarlari yoki talabgorlari, yakuniy sanadan oldin ularning rasmiy maqomidan qat'i nazar (adolatli kelishilgan sotuvlardan tashqari).	Qisman mos keladi	Muvofiqlik va huquqlar matritsasi loyihasi aholini ro'yxatga olish natijalariga ko'ra ko'rib chiqiladi va norasmiy foydalanuvchilarni o'z ichiga oladi

Masala	Qonun normasi	E&S standartlari talablari (IFC PS5 va YTTB ESR5)	Bo'shliq toifasi	Bo'shliqni bartaraf etish uchun ko'rilgan chora-tadbirlar
	Ushbu kompensatsiya qishloq xo'jaligi yerini noqishloq xo'jaligi maqsadlariga aylantirishni qamrab oladi va yerning qishloq xo'jaligi sifatiga qarab maxsus formula asosida hisoblanadi. Qishloq xo'jaligi yeri fermer xo'jaligini yuritish uchun yakka fermerlarga (yuridik shaxs sifatida qaraladi) va qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi bilan shug'ullanuvchi kompaniyalarga ajratilishi mumkin (Yer kodeksi 46-modda). Yer kodeksi yer ijarachilari, ijarachilar, foydalanuvchilar va egalari yerni egallash yoki ekspropilatsiya bilan bog'liq yo'qotishlar va zararlar uchun, jumladan yo'qotilgan foyda uchun kompensatsiyaga loyiq ekanligini belgilaydi (41-modda).			
Norasmiy yer foydalanuvchilari va huquqlar	Norasmiy foydalaniladigan yer uchastkasida joylashgan ruxsatsiz inshootlar quyidagi shartlar asosida qoplanadi: (i) mudofaa, davlat xavfsizligi, muhofaza qilinadigan tabiiy hududlar ehtiyojlari uchun, erkin iqtisodiy zonalar, erkin savdo zonalarini tashkil etish va ishlashi uchun yerni egallash; (ii) AP yer uchastkasidan 15 yil davomida uzluksiz foydalangan; va (ii) AP ushbu inshootlar uchun soliq to'lagan. (ZRU-781-sonli qonun).	Norasmiy yer foydalanuvchilari (agar mavjud bo'lsa) aniqlanadi va ular yerdan foydalanish huquqini yo'qotgani uchun qoplanadi.	Mos kelmaydi	LRP norasmiy foydalanuvchilarni aniqlash uchun vositalar va usullarni (masalan, aholini ro'yxatga olish) belgilaydi va kompensatsiya va/yoki o'tish davri to'lovlari uchun aktiv yoki daromad qiymatini baholash modellaridan foydalanadi.

Masala	Qonun normasi	E&S standartlari talablari (IFC PS5 va YTTB ESR5)	Bo'shliq toifasi	Bo'shliqni bartaraf etish uchun ko'rilgan chora-tadbirlar
Almashtirish qiymatida kompensatsiya taqdim etish	Bozor qiymati belgilangan; noqulaylik uchun qo'shimcha 5% to'lov; tranzaksiya xarajatlari aniq qoplanmagan (ZRU-781-sonli qonun)	Kompensatsiya to'liq almashtirish qiymatida taqdim etilishi kerak, odatda aktivlarning bozor qiymati hamda bunday aktivlarni tiklash bilan bog'liq tranzaksiya xarajatlari (ro'yxatga olish va o'tkazish soliqlari)ni qoplaydigan summa sifatida hisoblanadi	Qisman mos keladi	LRP milliy qonun va xalqaro talablarga mos Kompensatsiya asoslarini taqdim etadi
Iqtisodiy ko'chish, o'tish davri yordami va tirikchilikni tiklash	Qonun iqtisodiy yo'qotishlar va (ko'chirish holatida) ko'chish xarajatlarini qoplashni nazarda tutadi.	Barcha iqtisodiy ko'chgan PAPlarga o'tish davri yordami va ko'maklashuv taqdim etilishi kerak.	Qisman mos keladi	LRP milliy qonun va xalqaro talablarga mos iqtisodiy ko'chish yo'qotishlari uchun chora-tadbirlar ishlab chiqadi
Yakuniy sana	ZRU-781-sonli qonunning 15-moddasi va 16-moddasi hujjatlarni taqdim etish muddatlarini belgilaydi	Yakuniy sanadan keyin loyihadan ta'sirlangan hududga ko'chib keladigan shaxslar kompensatsiya va boshqa turdagi yordamga loyiq bo'lmaydi. Yakuniy sana to'g'risidagi ma'lumot yaxshi hujjatlashtirilib, loyiha hududi bo'ylab tarqatiladi.	Qisman mos keladi	Yakuniy sana LRPda belgilanadi va barcha potentsial ta'sirlangan tomonlarga yetkaziladi
Zaif shaxslar va guruhlar	Ko'rib chiqilmagan	Zaif odamlar aniqlanadi va yerni egallash ushbu guruhga ta'sir qilmasligini ta'minlash uchun tirikchilikni tiklash harakatlari amalga oshiriladi.	Mos kelmaydi	LRP zaif guruhlarni aniqlash uchun vositalar va usullarni hamda moslashtirilgan tirikchilikni belgilaydi
Shikoyatlar mexanizmi	Kompensatsiya komissiyalari sudgacha nizolarni hal qilishda yordam beradi; loyihaga xos GRM talab qilinmagan (ZRU-781-sonli qonun)	Loyihaga xos shikoyatlar mexanizmi jarayonda imkon qadar erta tashkil etilishi kerak, ko'chgan shaxslar va/yoki qabul qiluvchi jamoalar a'zolari tomonidan ko'tarilgan kompensatsiya va ko'chish bo'yicha aniq xavotirlarni o'z vaqtida qabul qilish va hal qilish uchun.	Qisman mos keladi	LRP PAPlar uchun shikoyat kanalini taqdim etadi.

Masala	Qonun normasi	E&S standartlari talablari (IFC PS5 va YTTB ESR5)	Bo'shliq toifasi	Bo'shliqni bartaraf etish uchun ko'rilgan chora-tadbirlar
Maslahatlashuvlar va ma'lumot taqdim etish	Ta'sirlangan shaxslar (APlar) muhokamalarning joyi va sanasi haqida muhokamadan kamida 7 kun oldin xabardor qilinadi. Muhokamalarning joyi va sanasi ommaviy axborot vositalarida, jalb qilingan davlat tashkilotlarining veb-saytlarida va ijtimoiy tarmoqlarda e'lon qilinadi. Muhokama jarayoni suratga olinishi mumkin. Muhokama jarayonini suratga olish/rasmga olishni taqiqlashga yo'l qo'yilmaydi. Muhokama joyi APlarning yashash joyiga eng yaqin joyda joylashgan bo'lishi kerak. Ochiq muhokama APlarning 2/3 qismi muhokamada ishtirok etsa o'tkazilgan deb hisoblanadi. Ishtirok etgan tomonlar va APlar tomonidan imzolangan muhokama bayonnomasi jalb qilingan davlat tashkilotlarining veb-saytlarida e'lon qilinadi. (ZRU-781-sonli qonun)	LRFda (va SEP kabi boshqa oshkor qilish hujjatlarida) keltirilgan ma'lumot ommaviy oshkor qilinishi kerak, shunda ta'sirlangan odamlar kompensatsiya tartiblarini tushunadilar va loyihaning turli bosqichlarida nimani kutishni biladilar. Barcha PAPlar bilan maslahatlashuvlar LRPga muvofiq loyihaning butun hayot tsikli davomida davom etadi.	Qisman mos keladi	LRP jarayonning asosiy bosqichlarini qo'llab-quvvatlaydigan va PAPlar ehtiyojlariga moslashtirilgan usul va vositalarni qo'llaydigan manfaatdor tomonlar bilan ishlash rejasini belgilaydi.
Ko'chirishni amalga oshirish monitoringi	Kompensatsiya komissiyalari kompensatsiyalarni o'z vaqtida to'lashni muntazam monitoring qiladi va to'langan kompensatsiyalarni maxsus onlayn axborot tizimi orqali qayd etadi. Kompensatsiya to'lovlari buzilgan holatda, Kompensatsiya komissiyasi masalani yig'ilishda muhokama qiladi. Qaror harakat qilish uchun yerni egallash tashabbuskoriga yuboriladi. Komissiya yig'ilishi APlar va jamoatchilik	Tirikchilikni tiklash monitoringi bo'yicha tartiblar LRP tomonidan belgilanishi kerak.	Qisman mos keladi	LRP jarayoni monitoring asoslari orqali kuzatib boriladi.

Masala	Qonun normasi	E&S standartlari talablari (IFC PS5 va YTTB ESR5)	Bo'shliq toifasi	Bo'shliqni bartaraf etish uchun ko'rilgan chora-tadbirlar
	ishtirokida ochiq bo'ladi. Kompensatsiya to'lovlari bo'yicha buzilish haqida ma'lumot mahalliy Deputatlar Kengashiga ham taqdim etiladi. (ZRU-781-sonli qonun)			

3.0 YER MULKCHILIGI VA MANFAATDOR TOMONLAR BILAN ISHLASH

3.1 Yer mulkchiligi va holati

Loyiha G'ijduvon (Buxoro) tumanining Kokcha qishlog'ida yerni egallashni talab qiladi. O'zbekistonda yer boshqaruvi milliy qonunchilik bo'limida (2.1.2) ko'rib chiqilgan murakkab ma'muriy va me'yoriy asoslar bilan shakllanadi. Barcha yer davlatga tegishli bo'lib, foydalanish huquqlari turli xil shartnoma kelishuvlari orqali beriladi. Yer uchastkalari xususiy tashkilotlarga⁵ mulkchilik yoki ijara shartnomalari asosida hamda davlat organlari, korxonalar va fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlariga (birgalikda Davlat tashkilotlari deb ataladi) doimiy foydalanish huquqi asosida ajratilishi mumkin.

Bundan tashqari, yer uchastkalari qishloq xo'jaligi yeri (sug'oriladigan, sug'orilmaydigan, haydaladigan, yaylovlar, uzumzorlar kabi qo'shimcha kichik toifalar bilan) va noqishloq xo'jaligi yeri sifatida ham toifalanadi. Tijoriy qishloq xo'jaligi maqsadlari uchun yer uchastkalari davlatdan uzluksiz, uzoq muddatli yoki qisqa muddatli ijaraga olinishi kerak. Bu shartnomalar turli sabablarga ko'ra, jumladan ekin rejalariga rioya qilmaslik yoki milliy manfaat tufayli bekor qilinishi mumkin.⁶ Boshqa tomondan, kichik tirikchilikka yo'naltirilgan qishloq xo'jaligi o'simliklari ham fermerlarga umrbod, meros qilib qoldiriladigan yer egaligi shartnomalari asosida berilishi mumkin.⁷

Loyiha kontekstida, ajratilgan yer qishloq xo'jaligi uchastkalaridan (asosan yaylov sifatida foydalanish uchun belgilangan) va o'rmon hududidan iborat. Uchastkalar turli egalik shakllariga ega: ba'zilar davlat tashkilotlariga doimiy yerdan foydalanish huquqlari asosida ajratilgan, boshqalari esa tijoriy qishloq xo'jaligi maqsadlarida ijaraga olingan yoki mulkka olingan.

Yerdan foydalanishning qisqacha mazmuni quyida keltirilgan. Quyidagi ma'lumot 2024-yilda o'tkazilgan so'rovnomalarga asoslangan bo'lib, Votalia tomonidan 2025-yilda taqdim etilgan ajratilgan uchastkalarining kadastr yozuvi tahlili bilan to'ldirilgan va yangilangan:

- **Yer mulkchiligi va foydalanish huquqlari:** GES maydoni, I bosqich HEUL 220kV va II bosqich HEUL 500kV davlat tashkilotlari nomida ro'yxatga olingan yer uchastkalariga to'g'ri keladi; xususan Veterinariya qo'mitasi, Konimex tumani hokimiyati va G'ijduvon davlat o'rmon xo'jaligi – kadastr yozuvlari bilan tasdiqlangan doimiy yerdan foydalanish huquqlari bilan.⁸
- **Xususiy tashkilotlar nomida ro'yxatga olingan yer:** bitta xususiy tashkilot II bosqich HEUL 500kV ichida kadastr yozuvlarida ro'yxatga olingan yerga ega. Ushbu uchastkalar qishloq xo'jaligida foydalanish uchun belgilangan bo'lib, huquqlar bo'yicha qat'iy me'yoriy nazoratga taalluqlidir, shuning uchun ularning tijoriy qishloq xo'jaligi faoliyatini yuritish ehtimoli yuqori. Ushbu tashkilotlar o'rtasida yerdan foydalanish maqomi farq qiladi – ba'zilar doimiy foydalanish huquqlarini tasdiqlagan, boshqalari esa noma'lum.

Boqish faoliyati: 2024-yilda o'tkazilgan so'rovnoma davomida, GES maydoni hududida⁹ va HEULlarda boqish faoliyatini yurituvchi chorvadorlarning menejerlari sifatida ikkita tashkilot aniqlandi, ular yerdan ijara shartnomasi

⁵ Xususiy tashkilotlar deb atalsa-da, xalqaro manbalarga ko'ra xususiy tashkilotlar (avvalgi davlatga qarashli tashkilotlar) aktsiyalarining ko'pchiligi hamon O'zbekiston Davlatiga tegishli. World Bank, [Uzbekistan Integrated State Owned Enterprises Framework](#), 2023

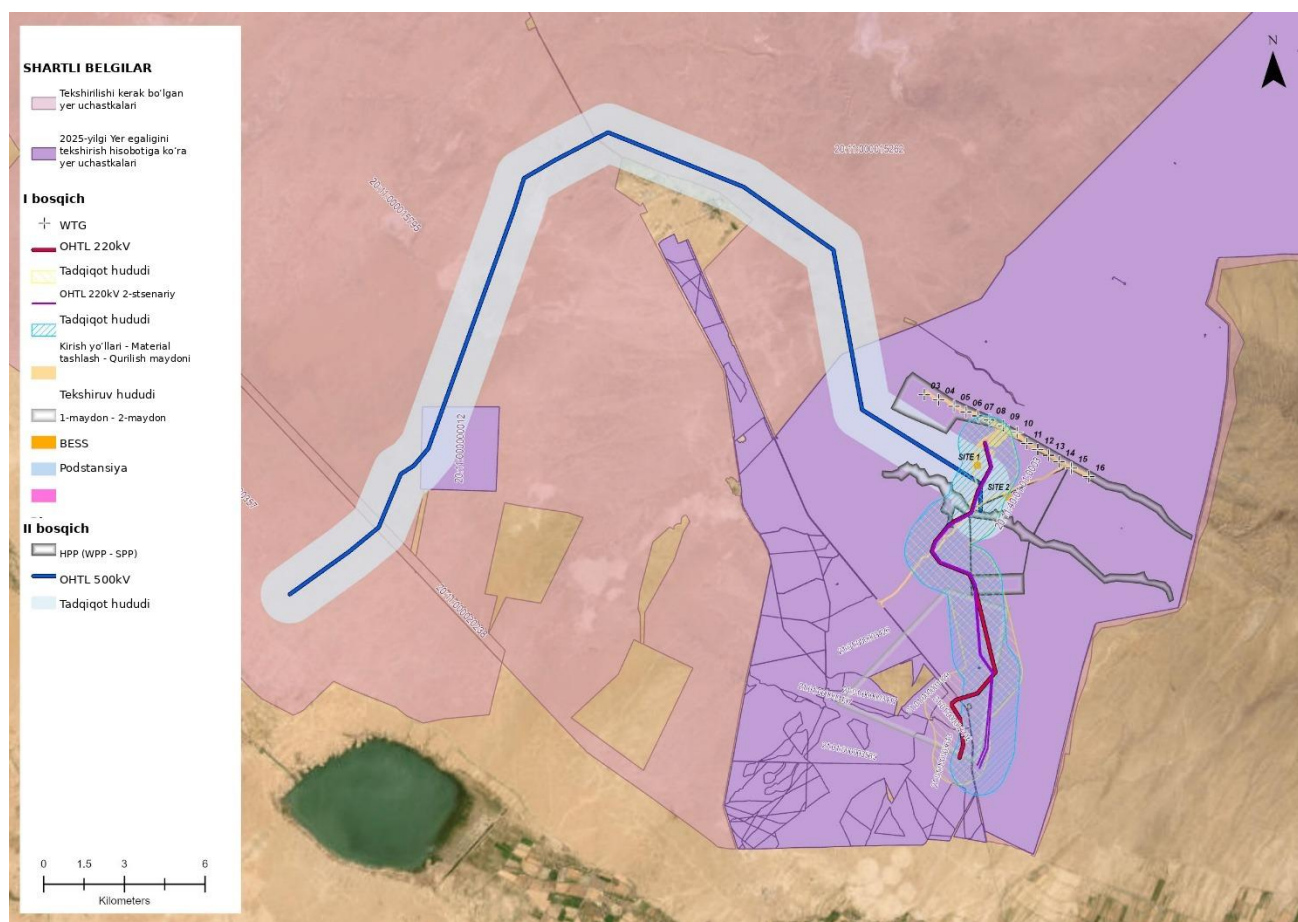
⁶ World Bank, [Towards a Prosperous and Inclusive Future: Uzbekistan: The Second Systemic Country Diagnosis](#) 2022

⁷ FAO [Integrated land use management systems in Uzbekistan – Part 2](#)

⁸ Qo'shimcha eslatma: II bosqich OHTL 500kV shuningdek Kokcha va Zafarobod qishloqlari hamda Votalia tomonidan taqdim etilgan Yer egaligini tekshirish hisobotida tahlil qilinmagan boshqa yer uchastkalarini kesib o'tadiz.

⁹ Biroq, shuni ta'kidlash joizki, HPP maydoni 2024-yilda o'tkazilgan maydon tashrifidan beri o'zgarganin

asosida foydalanadi: Kokcha LLC. Garchi ularning hududda mavjudligi Voltalia tomonidan 2025-yil avgustda taqdim etilgan Yer egaligini tekshirish hisobotida ko'rsatilmagan bo'lsa-da, bu ma'lumot 2025-yil dekabrda ularning vakillari bilan o'tkazilgan uchrashuvlarda yana tasdiqlandi. GES hududidagi cho'ponlarning ko'pchiligi bilan shartnoma tuzgan Kokcha LLC 2020-yilda chorvachilik maqsadlarida sobiq Pillachilik qo'mitasi bilan 49 yillik yerdan foydalanish shartnomasini imzolagan. Keyin, so'nggi institutsional qayta tuzilish tufayli (ya'ni Pillachilik qo'mitasi tugatilgan va GES hududidagi yerning ko'pchiligi endi Veterinariya qo'mitasiga tegishli), LLC 2025-yil noyabrda Veterinariya qo'mitasi bilan shartnomani yangiladi va hozirda kadastr raqamlarini yangilash ustida ishlamoqda. Yangi rasmiy 49 yillik yerdan foydalanish shartnomasi 2026-yil boshida kadastrda ro'yxatdan o'tishi kutilmoqda.

1-rasm: Yer uchastkalari va Loyiha maydoni.

(Eslatma: Binafsha rang maydonlar Voltalia tomonidan 2025-yilda taqdim etilgan Yer egaligini tekshirish hisobotida tahlil qilingan; pushti rang maydonlar tekshirilishi kerak)

1-jadval:Asosiy Loyiha hududi – Yerni egallash yoki egallash zonasi

Loyiha hududi	Yer mulkchiligi	Holati	Kadastr raqami	Yer fondi toifasi	Egallash (rasmiy/norasmiy)	Manba
Asosiy Loyiha yeri (GES)	Xususiy tashkilot (Kokcha LLC)	Ijara shartnomasi	Davom etayotgan kadastr ro'yxatga olinishi	Qishloq xo'jaligi yer uchastkalari	LLC bilan shartnoma tuzgan cho'ponlar tomonidan egallangan	2024 va 2025-yillardagi maydonga tashriflar davomida dalada to'plangan ma'lumot
HEUL (2-bosqich) 500 kV	G'ijduvon davlat o'rmon xo'jaligi	Noma'lum	20:11:000020238 20:11:000020357	Davlat o'rmon zaxiralari	Noma'lum	Yer egaligini tekshirish hisobotidan oldin to'plangan ma'lumot – LRP bosqichida tekshiriladi.
HEUL (2-bosqich) 500 kV	Xususiy tashkilot (U R)	Noma'lum	20:11:000000012	Qishloq xo'jaligi yer uchastkalari	Noma'lum	Voltalia tomonidan taqdim etilgan Yer egaligini tekshirish hisoboti (2025-yil avgust)
	Veterinariya qo'mitasi	Doimiy yerdan foydalanish huquqi	20:11:4001020002	Qishloq xo'jaligi yer uchastkalari	Noma'lum	Voltalia tomonidan taqdim etilgan Yer egaligini tekshirish hisoboti (2025-yil avgust)

Loyiha hududi	Yer mulkchiligi	Holati	Kadastr raqami	Yer fondi toifasi	Egallash (rasmiiy/norasmiiy)	Manba
	Pillachilik va Jun qo'mitasi	Doimiy yerdan foydalanish huquqlari	20:11:000015795	Qishloq xo'jaligi yer uchastkalari	Cho'ponlar va chorvadorlar tomonidan egallangan	Voltalia tomonidan taqdim etilgan Yer egaligini tekshirish hisoboti (2025-yil avgust)
	Aniqlanishi kerak	Noma'lum	20:11:000015262 20:11:000015795 Boshqa yetishmayotgan uchastkalar	Noma'lum	Noma'lum	Yetishmayotgan ma'lumot – LRP bosqichida tekshiriladi
	Xususiy tashkilot (Kokcha LLC)	Ijara shartnomasi	Davom etayotgan ro'yxatga olinishi	Qishloq xo'jaligi yer uchastkalari	LLC bilan shartnoma tuzgan cho'ponlar tomonidan egallangan	2024 va 2025-yillardagi maydonga tashriflar davomida dalada to'plangan ma'lumot

Boqish faoliyatida foydalaniladigan yerga ta'sirlar

Belgilangan Loyiha hududining ko'p qismi qishloq xo'jaligi yer toifasi ichida yaylov yeri sifatida tasniflangan. Maydonga tashriflar va ta'sir baholashlaridan olingan topilmalarga asosanib, Loyiha yerni ijaraga olayotgan LLClar va yerdan boqish faoliyatida foydalanayotgan cho'ponlar uchun iqtisodiy ko'chishga olib kelishi kutilmoqda. Kutilayotgan ta'sirlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- GES maydonining loyihalashtirilgan hududining ko'p qismi va HEULLarning ayrim qismlari hozirda ijarachilar tomonidan qishloq xo'jaligi maqsadlarida foydalanilmoqda va yerni Loyihaga ajratish hamda yer toifasini noqishloq xo'jaligi foydalanishiga aylantirish boqish uchun qishloq xo'jaligi yerini doimiy yo'qotishga olib keladi.
- Qurilish davri boqish va qishloq xo'jaligi maqsadlari uchun kirish hamda foydalanishni cheklaydi. Ushbu yerlardan chorva orqali olinadigan daromad kamayadi.
- 2024-yilda GES hududida o'tkazilgan so'rovnoma asosanib, birgalikda 6000 dan ortiq chorva mollarini boshqaruvchi 11 dan ortiq cho'pon/chorvadorga ta'sir qiluvchi potentsial iqtisodiy ko'chish mavjud bo'lib, LLC bilan shartnoma shartlariga ko'ra har bir shaxsga o'rtacha 500-600 ta hayvon to'g'ri keladi. Ulardan ko'pchiligi oilalari bilan yaqin atrofdagi aholi punktlarida yil davomida yashaydi.
- 2025-yilda maydonda to'plangan qo'shimcha ma'lumotga ko'ra, II bosqich HEUL 550kV hududida yana 4 ta cho'pon (4 ta turli boshpana egallagan) ta'sirlanishi mumkin, va I bosqich HEUL 220kV hududida yana 2 tagacha cho'pon (3 ta turli boshpana egallagan) ta'sirlanishi mumkin (yakuniy sifatida tanlanadigan stsenariyga qarab).
- Maydonda og'zaki to'plangan ma'lumotga ko'ra, cho'ponlar yerni ijaraga olayotgan tashkilotlar (LLC) tomonidan rasmiy xodim shartnomalari orqali jalb qilinadi, ular har yili chorva mollari soniga qarab yangilanadi.
- LLClar bilan shartnoma muayyan yakka cho'pon tomonidan imzolanadi; biroq, chorcachilik faoliyatini boshqarish ko'pincha oila a'zolari o'rtasida taqsimlanadi. Cho'ponlarning ko'pchiligi yil davomida do'stlari va qarindoshlari bilan navbatlashib turadi. Shuning uchun boshqa shaxslar (LLClar bilan shartnomasi yo'q) xonadonlarni egallashi va ayrim davrlarda boqish faoliyatini yuritishi mumkin.
- Ba'zi cho'ponlar yerni o'z tirikchilik faoliyati uchun ham foydalanadilar (kichikroq podada o'z chorva mollarini boqish). Ularning ba'zilari o'z xususiy chorva mollarini boqish uchun rasmiy hujjatga ega emas, shuning uchun ularning tirikchiligi ayrim holatlarda bevosita xavf ostida bo'lishi mumkin.
- Ba'zi boshpanalar Loyiha ishga tushgandan so'ng soya millatlashidan ta'sirlanishi mumkin; AMITB bosqichida o'tkazilgan modellashtirish tadqiqotlariga ko'ra, ulardan to'rttasi (4) me'yoriy chegaralardan yuqori ta'sirlangandek ko'rinadi (eng yomon modellashtirish stsenariysidan foydalanilganda, yumshatishdan oldin), bittasi (1) esa ta'sirlangandek ko'rinadi (real holat stsenariysida, yumshatishdan oldin).

Jami, taxminan 16 ta (11 tasi GESda, 5 tasi (taxminan) HEULLarda) cho'pon loyiha tomonidan iqtisodiy ko'chish shaklida ta'sirlanishi mumkin. Bu raqamlar dastlabki taxminlar (ushbu LRF tayyorlanayotgan paytda yerni egallash hududi tasdiqlanmagan edi) va LRP hamda yerni egallash jarayoni davomida batafsil aholini ro'yxatga olish va ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma orqali tasdiqlanadi. Doimiy emas, balki vaqtinchalik iqtisodiy ko'chish ham aniqlanadi.

Boshqa maqsadlarda foydalaniladigan yerga ta'sirlar

- Qabr va ibodat hududi (GES) mavjudligi tufayli madaniy yoki jamoaviy obyektlarga kirishni yo'qotish va cheklash mumkin.

- Loyiha maydoni kesib o'tadigan, boqish faoliyatida foydalanilmaydigan boshqa yer uchastkalari (xususan HEULLar bo'ylab) bevosita (loyiha komponentlarining yakuniy mikro-joylashtirilishiga asoslanib) yoki bilvosita (qurilish ishlari davomida) ta'sirlanishi mumkin.

3.2 Avvalgi manfaatdor tomonlar faoliyati

Quyidagi jadval manfaatdor tomonlar va Loyihadan ta'sirlangan odamlar bilan xabardor oshkor qilish hamda ishtirokli maslahatlashuvni ta'minlash uchun zarur manfaatdor tomonlar bilan ishlash faoliyati ketma-ketligini taqdim etadi. Loyiha yer ajratish jarayoni hali boshlanmagan; shuning uchun ma'lumot oshkor qilish boshlang'ich va AMITB aloqasi bilan cheklangan.

2-jadval: Manfaatdor tomonlar faoliyatining qisqacha mazmuni

Bosqich	Manfaatdor tomonlar faoliyati
Dastlabki va boshlang'ich bosqichlar	2024-yil aprel va 2025-yil mart oralig'ida olti maydon tashrifi va to'ldiruvchi dala ishlari davomida bir qator manfaatdor tomonlar bilan ishlash va boshlang'ich baholash faoliyati o'tkazildi. 2024-yil 23-28-apreldagi birinchi tashrif loyiha maydonini dastlabki baholash, mahalliy amaldorlar va cho'ponlar bilan ishlash hamda boshlang'ich ma'lumot to'plashni boshlashni o'z ichiga oldi. 2024-yil iyulda ijtimoiy yo'nalishli tashrif madaniy meros amaldorlari va mahalliy rahbarlar bilan uchrashuvlarni o'z ichiga oldi hamda Ta'sir hududi (AoI) ichidagi jamoa darajasidagi sharoitlarni tushunish uchun "Jamoa pasportlari" yordamida ijtimoiy-iqtisodiy baholash o'tkazildi. 2024-yil avgustda cho'ponlar uylarini xaritalashtirish uchun maydon razvedkasi o'tkazildi, undan keyin 6-8-avgustdagi uchinchi tashrif Zafarobod va Kokcha jamoalari bilan 7-avgustda Zafarobodda ommaviy maslahatlashuvni o'z ichiga oldi. 2024-yil sentyabrda to'rtinchi maydon tashrifi (16-21-sentyabr) bioxilma-xillik va ijtimoiy ishlashga qaratilgan bo'lib, uning davomida chorvachilik fermasi so'rovnomasi va soya miltillashi tadqiqoti o'tkazildi. Noyabrda (23-25-noyabr), qo'shimcha tashrif madaniy meros so'rovnomalariga, jumladan chorvadorlar bilan intervyular va arxeologik xususiyatlarni tekshirishga bag'ishlandi. 2025-yil martda yana bir maydon tashrifi asosan bioxilma-xillikka bag'ishlandi, ammo mahalliy hokimiyat bilan uchrashuvni ham o'z ichiga oldi.
AMITB loyihasini oshkor qilish	Yakuniy maydon tashrifi 2025-yil dekabrda (9-11-dekabr) o'tkazildi. Mahalliy jamoa va manfaatdor tomonlarga yangi loyiha rejasi hamda AMITB metodologiyasi va tuzilishini taqdim etish uchun Zafarobodda (11-dekabr) ommaviy maslahatlashuv tashkil etildi. Avvalgi kunlarda mahalliy hokimiyat va loyiha hududida boqayotgan cho'ponlar vakillari bilan ularning yerdan foydalanishi bo'yicha yangilangan ma'lumotni to'plash va LRP bosqichida o'tkaziladigan keyingi so'rovnoma faoliyatini ko'rsatish uchun ba'zi qo'shimcha uchrashuvlar o'tkazildi.

3.3 Tirikchilikka ta'sirlar

3.3.1 Demografiya va iqtisodiyot bo'yicha boshlang'ich ma'lumotlar

Kokcha va Zafarobodning umumiy aholisi 7 602 nafar (Zafarobod aholisi 6 234 va Kokcha aholisi 1 368 nafar). Ishsizlik darajasi 2% (ikkala aholi punktidan 154 kishi). Jamoalardan 46 kishi chet elda ishlaydi va 35 ta oila kam ta'minlangan oilalar sifatida tasniflangan.

3-jadval: Kokcha va Zafarobod mahallalari haqida ijtimoiy-iqtisodiy demografik ma'lumot

Ma'lumot	Zafarobod	Kokcha
Mahalla yuzasi (ga)	10651	688
Aholi	6234	1368
Shu jumladan ayollar	2600	651
Xonadonlar	1738	345
Oilalar soni	1956	434
O'rtacha xonadon a'zolari soni	3.6	4.1
Etnik tarkib	O'zbeklar – 40%, Qoraqalpoqlar – 25%, Qozoqlar – 24%, Ruslar – 8%, Tatarlar – 2%, Boshqalar – 1%.	Qozoqlar – 42%, Qoraqalpoqlar – 28%, O'zbeklar – 27%, Tojiklar – 1,5%, Ruslar – 1%, Boshqalar – 0,5%.
Aholining asosiy tirikchilik manbalari.	Maoshlar, mavsumiy ish, chorvachilik, ekinchilik, kichik bizneslar.	Maoshlar, mavsumiy ish, chorvachilik, ekinchilik, kichik bizneslar.
Asosiy yetishtiriladigan ekinlar va sug'orish tartibi	Asosan kartoshka, piyoz va pomidor, hamda uy iste'moli uchun boshqa sabzavotlar.	Asosan kartoshka, piyoz va pomidor, hamda uy iste'moli uchun boshqa sabzavotlar.
Chorvachilik faoliyati	Odamlar qoramol (buqalar va sigirlar) va qo'y boqadi. Hayvonlar yer osti suvi va WSS suvi bilan boqiladi.	Odamlar qoramol (buqalar va sigirlar) va qo'y boqadi. Hayvonlar yer osti suvi va WSS suvi bilan boqiladi.
Ishsiz odamlar	91	63
Chet elda ishlaydigan odamlar (asosan Rossiyada)	41	5
Kam ta'minlangan oilalar	10	25
Suv ta'minoti tizimi qamrovi	100%	100%
Gaz ta'minoti qamrovi	100%	100%
Elektr ta'minoti	100%	100%
Maktablar soni	2 (28-maktab va 16-maktab)	-
Bog'chalar	2	2

Manba: Jamoa pasporti, Zafarobod, 2024

Iqtisodiyot: Loyiha hududida ekinlar yo'q, faqat qoramol boqiladi. 1926-yilda tashkil etilgan G'ijduvon tumani 3 840 km² maydonni va 319 700 aholini qamrab oladi (har km² ga 76,1 kishi). Ulardan 29,3% (93 600) shahar hududlarida va 70,7% (226 100) qishloq hududlarida yashaydi. Tuman 75 ta Mahalla, 14 ta shahar mahallasi va 252 ta aholi punktini o'z ichiga oladi. Har bir tumanga 60,1 ta xonadon va 82,4 ta oila to'g'ri keladi. (G'ijduvon, 2024)

Loyiha tavsifida keltirilgan ma'lumotga asosan, Loyiha maydoni hududlari to'liq Buxoro viloyatining G'ijduvon tumaniga to'g'ri keladi. Shunday qilib, LSA Loyiha tomonidan bevosita ta'sirlangan hududlarni hisobga oldi, ular dastlab GES maydoni chegarasi atrofida 2,5 km bufer va I bosqich HEUL-220 kV hamda II bosqich HEUL-500 kV atrofida 1 km bufer bilan belgilangan.

Shunday qilib, asosiy iqtisodiy faoliyatlar kon qazib olish, qoramol boqish, yuk tashish va qurilish hisoblanadi (Maydon tashrifi, 2024). Biroq, maydon tashrifi davomida mahalliy cho'pon Mahalliy maslahatchini hududda boqiladigan chorva mollari soni 120 000 dan taxminan 20 000 ta chorva moliga sezilarli kamayganligi haqida xabardor qildi. Asosiy sabab qurg'oqchilik va ozuqa sifatida kamroq o't mavjudligidir. Keyingi maydon tashrifi davomida dala jamoasi cho'ponlar bilan suhbat orqali chorvadorlar qish uchun ko'proq ozuqa sotib olayotganini va vaziyat yomonlashganini aniqladi.

3.3.2 Zaif guruhlar

Zaif guruhlar, masalan, ayollar, yoshlar, nogironligi bo'lgan shaxslar, keksalar va ozchiliklar Loyihadan ko'proq ta'sirlanishi mumkin va maslahatlashuvlar davomida alohida e'tibor talab qiladi. Loyihaning manfaatdor tomonlar bilan ishlashi o'zining butun hayot tsikli davomida ushbu guruhlariga qaratilishi kerak.

Loyiha bilan bog'liq zaif yoki kam ta'minlangan bo'lishi mumkin bo'lgan guruhlar ro'yxati quyida AMITB ijtimoiy-iqtisodiy boshlang'ich tadqiqoti natijalari asosida keltirilgan. Ushbu ro'yxat LRP va manfaatdor tomonlar bilan ishlash jarayoni davomida aniqlangan zaifliklar va guruhlar asosida yangilanib va tasdiqlanib boriladi.

Yer foydalanuvchilari (chorvadorlar): Chorvadorlar resurslarga yoki yerdan foydalanishga muayyan bog'liqlikka ega bo'lishi mumkin va ular qaror qabul qilish jarayonlarida yetarli darajada vakil qilinmasligi mumkin. WSP tomonidan boshlang'ich bosqich davomida o'tkazilgan maydon tashriflari kuzatuvlari va muhokamalar Loyiha hududidagi ayrim jamoalar boqish hududlariga o'z tirikchiligidan muhim qismi sifatida tayanishi mumkinligini ko'rsatmoqda. Ushbu hududlarning har qanday buzilishi ularning hayot tarziga sezilarli ta'sir ko'rsatib, muqobil tirikchilik manbalarini ta'minlash yoki yangi boqish yo'llariga moslashishda qiyinchiliklar tug'dirishi mumkin.

Chorvadorlar/cho'ponlarning oila a'zolari: Chorvadorlar va cho'ponlarning uy xo'jaligi a'zolari ayniqsa zaif bo'lishi mumkin, chunki ular ko'pincha asosiy shartnomaviy ishchilar bo'lmagan holda mavsumiy boqish faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi. Mehnat shartnomalari odatda cho'ponlarga rasmiylashtirilsa-da, ko'pgina uy xo'jaligi majburiyatlari ayol oila a'zolari tomonidan bajariladi. Natijada, ayollarning ijtimoiy sug'urta xizmatlarida ro'yxatdan o'tmaganligi va maoshlarga yoki daromadlarga bevosita kirishning cheklanganligi kabi omillar jismoniy yoki iqtisodiy ko'chish ehtimoli yuzaga kelganda ularning zaifligini yanada oshiradi

Yer egalari: yerni egallash yoki yerdan foydalanishning o'zgarishi tufayli yuzaga keladigan har qanday ta'sir uchun kompensatsiya borasida kam ta'minlangan bo'lishi mumkin

Yer yoki uylarga qonuniy egalik huquqiga ega bo'lmagan shaxslar: jismoniy yoki iqtisodiy ko'chish ehtimoli uchun kompensatsiya borasida qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin.

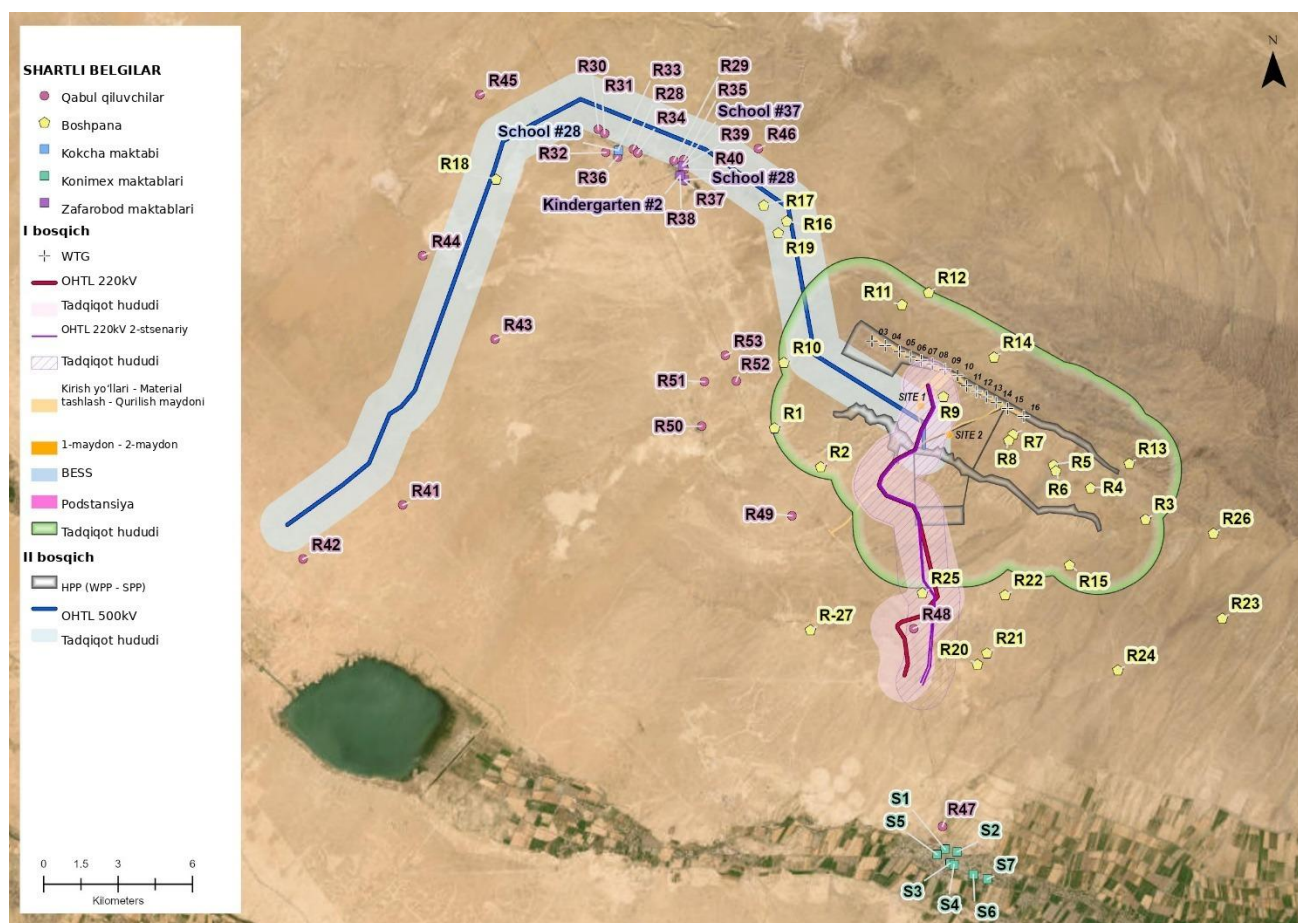
Nogironligi bo'lgan shaxslar mavjud uy xo'jaliklari: Bu uy xo'jaliklari iqtisodiy nochorlikni boshdan kechirishi mumkin, chunki nogironligi bo'lgan a'zo uy xo'jaligi daromadiga hissa qo'shmasligi va qo'shimcha parvarish talab qilishi mumkin. Qurilish bosqichlarida yo'llarning yopilishi yoki burilishi ehtimoli tufayli sog'liqni saqlash xizmatlariga kirish ham ta'sirlanishi mumkin.

Oila ko'magisiz keksalar: Oila ko'magisiz keksa shaxslar yig'ilishlarga qatnashish, Loyiha ta'sirlarini tushunish yoki Loyiha natijasida yuzaga keladigan o'zgarishlarga moslashishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin.

Kam daromadli va/yoki qashshoqlik chizig'idan past uy xo'jaliklari: Kam-daromadli uy xo'jaliklari loyiha-bilan bog'liq iqtisodiy ko'chishdan nomutanosib ravishda ta'sirlanishi mumkin, chunki ularning moliyaviy chidamliligi cheklangan va ular yerga-asoslangan yoki norasmiy daromad manbalariga tayanadi. Yerga, aktivlarga yoki tirikchilik faoliyatiga kirishning kichik yo'qotishlari ham uy xo'jaligi daromadiga, oziq-ovqat xavfsizligiga va umumiy farovonlikka-sezilarli salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Ayollar boshqaradigan uy xo'jaliklari: Ayollar-boshqaradigan uy xo'jaliklari yer egaligiga, rasmiy bandlikka va moliyaviy resurslarga kirishning cheklanganligi tufayli ko'chish ta'siriga ko'pincha ko'proq zaifdir. Iqtisodiy ko'chish mavjud gender-asoslangan tengsizliklarni kuchaytirishi va uy xo'jaligi daromadini ta'minlash hamda parvarish majburiyatlari uchun mas'ul ayollarga qo'shimcha yuk yuklashi mumkin.

3.3.3 Loyiha ta'sir zonasidagi ijtimoiy qabul qiluvchilar

2-rasm: GES maydoni va HEULLar yaqinidagi ijtimoiy ta'sir hududi va ijtimoiy qabul qiluvchilar.

“ijtimoiy qabul qiluvchi” atamasi loyihaning ijtimoiy ta'siridan ijobiy yoki salbiy ravishda ta'sirlanishi mumkin bo'lgan shaxslar, guruhlar yoki jamoalarga ishora qiladi. Yuqoridagi tasvirda loyihaning kengroq tadqiqot hududida aniqlangan barcha ijtimoiy qabul qiluvchilar ko'rsatilgan. loyihaning kengroq 66 ta qabul qiluvchi, jumladan 11 ta maktab va 27 ta boshpana mavjud. Ulardan faqat ba'zilari loyiha hududiga va AMITB bufer zonalariga to'g'ri keladi. Loyihadan ta'sirlangan qabul qiluvchilarning batafsil ro'yxati va ularning band qilish holati 7-jadvalda keltirilgan.

Kadastr ma'lumotlariga ko'ra, GES ichidagi yer davlatga qarashli tashkilot – Veterinariya qo'mitasiga (avvalgi Pillachilik va Jun sanoati) ajratilgan va boqish faoliyati uchun LLC tashkilotiga ijaraga berilgan. Dala ishlari davomida o'tkazilgan tashriflar paytida loyiha hududida quyidagi tashkilotlar yer ijarachisi yoki foydalanuvchisi sifatida aniqlandi:

- **Ijarachilar:** Kokcha LLC;
- **Foydalanuvchilar:** 11 nafargacha individual chorvador va ularning oilalari. Ular quyidagilar: R 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 12, 13, 15). Ularning aksariyati Kokcha LLC bilan shartnoma asosida ishlaydi. R11 va R9 uchun shartnoma va foydalanish holati yangilanishi va tasdiqlanishi kerak.

Quyidagi ijtimoiy qabul qiluvchilar I bosqich HEUL 220kV bufer hududida (1 km radius) aniqlandi: R48 (tasdiqlanishi kerak) va R25 va R 20 va R21 (ikkinchi stsenariy holatida)

Tasvirda ko'rsatilgan qabul qiluvchilarga qo'shimcha ravishda, kadastr ma'lumotlariga ko'ra, uchta xususiy tashkilot HEULLar joylashtiriladigan ayrim uchastkalarining yer egalari.

3.3.4 Tirikchilikka ta'sirlar

AMITB bosqichida loyihaning turli komponentlari bosqichlarida ijtimoiy qabul qiluvchilarning tirikchiligiga bevosita yoki bilvosita ta'sir qilishi mumkin bo'lgan turli omillar aniqlandi:

Qurilish I bosqich va II bosqich davridagi ko'chish ta'sirlari

Qurilish bosqichida Loyiha turli ishlar uchun yerni **vaqtincha egallaydi**. Ushbu bosqichdagi barcha ko'chish **ta'sirlari vaqtinchalik va iqtisodiy xarakterga ega**- yerdan foydalanish vaqtincha cheklanadi va qurilishdan keyin tiklanadi.

AMITB bosqichida aniqlangan ta'sirlardan biri **yerni egallash va yerdan foydalanishning o'zgarishi tufayli yerning doimiy yo'qolishi** bilan bog'liq edi. Loyiha hozirda davlatga qarashli tashkilotlar tomonidan boshqariladigan uchastkalarni egallashni talab qiladi, bunda yerdan foydalanish qishloq xo'jaligidan qayta tiklanadigan energiya rivojlanishiga o'tadi. Ushbu o'zgarish, ayniqsa GES zonasida, boqish uchun mavjud hududni doimiy ravishda kamaytiradi.

Ikkinchi ta'sir **geomorfologiyaning o'zgarishi va foydalanish mumkin bo'lgan yerning kamayishi ehtimoli** bilan bog'liq. Tekislash, qazish va kirish yo'llarini qurish kabi qurilish faoliyati tabiiy dasht landshaftini sezilarli darajada o'zgartirib, uni quyosh fermalari, shamol turbinasi maydonchalari va HEUL koridorlari uchun nisbatan tekis hududga aylantiradi. Ushbu o'zgarishlar tabiiy drenajni buzishi, tuproq barqarorligini kamaytirishi va yarim cho'l hududlarida eroziya xavfini oshirishi mumkin. Barcha GES va HEUL hamda bufer zonalari loyiha tomonidan doimiy foydalanilmasligiga va jarayon o'tkinchi sifatida qabul qilinishi mumkinligiga qaramay, tuproq zichlashuvdagi o'zgarishlar, ustki tuproq qatlamining olib tashlanishi, mikrodrenaj naqshlaridagi o'zgarishlar **mavjud boqish yerining mavjudligi va sifatining kamayishiga olib kelishi mumkin**.

Uchinchi ta'sirlar to'plami **qurilish bilan bog'liq cheklovlar, kirishning cheklanganligi hamda sanitariya va xavfsizlik choralari**dan kelib chiqadi. Uzun va qisqa HEUL kabi chiziqli infratuzilma yaylov yerini bo'laklarga ajratadi, to'siqlar yaratadi va chorvadorlarning boqish zonalariga yetib borishi uchun yo'l vaqtini oshiradi. HEUL qurilishi davomida sanitariya tozalash va xavfsizlik tozalash boqish uchun kirishni cheklaydi. Bundan tashqari, qurilish bosqichida Loyiha GES maydoni ichida va I bosqich HEUL 220 kV bo'ylab vaqtinchalik inshootlarga (kirish yo'llari, qurilish maydonlari, materiallarni joylashtirish maydonlari) ega bo'ladi. Ishchilar, transport vositalari va og'ir yuk transportlarining harakati atrofdagi chorvachilik jamoalarining harakatiga sezilarli ta'sir qiladi va kirishni cheklaydi. Shovqin va tebranishlar kabi boshqa omillar ta'sirlarni kuchaytirishi va chorvadorlarning tirikchiligi uchun iqtisodiy oqibatlariga olib kelishi mumkin.

GES joyidan tashqaridagi ushbu barcha qurilish bosqichi ta'sirlari aholini ro'yxatga olish va aktivlar inventarizatsiyasi davomida tasdiqlanadi va hujjatlashtiriladi. Natijalar har bir ta'sirlangan tomon o'z vaqtida kompensatsiya va/yoki yordam olishini ta'minlash uchun Tirikchilikni tiklash rejasiga kiritiladi. Ta'sirlar vaqtinchalik bo'lganligi sababli, e'tibor daromad yo'qotishlarini o'z vaqtida va adolatli qoplashga yoki o'tish to'lovlariga hamda ishlardan keyin yerni o'zining dastlabki holatiga yoki foydaliligiga tiklashga qaratiladi.

I bosqich va II bosqich ekspluatatsiya davridagi ko'chish ta'sirlari

Soya miltillashi quyoshning shamol turbinasining aylanuvchi parraklari orqali yorishishi va muayyan shamol va yorug'lik sharoitlarida qo'shni mulklarning derazasiga soya tashlashi ta'siridir. Aylanuvchi parraklar qo'shni mulklarga takroran vaqti-vaqti bilan soya tashlaganligi sababli soya "miltillash" sifatida qabul qilinadi. Ekspluatatsiya jarayonida miltillash oltita ijtimoiy qabul qiluvchiga past darajadan o'rta darajagacha ta'sir qilib,

yiliga 30 kun davomida 30 soat chegarasidan oshib ketishi taxmin qilinmoqda. Oltitadan to'rttasi chorvadorlar tomonidan doimiy yashaydigan, boshpana, molxona va suv joyidan iborat ko'chish joylaridir. Joriy natijalar mavjud modelga asoslangan. Yakuniy dizayn chegaralardan oshib ketishning oldini olish va ta'sirlarni minimallashtirish uchun tegishli choralarni o'z ichiga oladi.

HEUL ekspluatatsiya bosqichida elektromagnit maydonlar hosil qiladi. Elektromagnit maydonlarga ta'sir qilishning inson salomatligiga potentsial ta'siri munozarali. HEULning eng yaqin qabul qiluvchilardan masofasini (R-25, qisqa 220kV HEULdan taxminan 500 m masofada joylashgan chorvador boshpanasi) hisobga olgan holda, salomatlikka ta'sir hosil bo'lmasligi kutilmoqda va ta'sirlarning oldini olish uchun mikro joylashuvni sozlash mumkin.

Ekspluatatsiya bosqichida shamol turbinalari va GES yaqinidagi hududlardagi joyni tiklash faoliyati va cheklovlar cheklangan bo'lib, chorvadorlarga boqish faoliyatini qayta boshlash imkonini beradi. Biroq, qurilish bosqichida tuproq zichlashuvi va ustki tuproq qatlaminining olib tashlanishi tufayli (joyni tiklash faoliyati amalga oshirilsa-da), yer darhol oldingi holatiga qaytmaydi. Natijada, qisqa muddatda ozuqa mavjudligi kamaygan bo'lib qoladi va boqish quvvati avvalgidan past bo'ladi.

4-jadval: Potentsial ta'sirlangan qabul qiluvchilarning indikativ ro'yxati va ta'sirlarni yumshatish rejalashtirilishi

Ta'sir omillari	Bosqich	Loyiha hududlari	Ta'sir	Potentsial ta'sirlangan PAPlar ¹⁰	Choralar
Yerdan foydalanishning o'zgarishi (yerni egallash)	Qurilish	GES va HEULLar	Boqish hududining yo'qolishi-Daromadning yo'qolishi	Yerni ijaraga olgan tashkilotlar GES hududida va atrofida yerni ijaraga olganlar tomonidan ishga olingan cho'ponlar	Yumshatish – LRPdagi tirikchilikni qo'llab-quvvatlash choralari orqali hal qilinadi
			Madaniy merosga kirishning cheklanishi yoki kirishning yo'qligi (CH6 va potentsial CH8) (agar yetarli oldini olish choralari qabul qilinmasa)	Barcha yaqin atrofdagi jamoalar	Muqobil tahlil- Oldini olinadi
Geomorfologiyadagi o'zgarishlar va qurilish bilan bog'liq cheklovlar	Qurilish va ekspluatatsiya	GES va HEULLar	Boqish hududining yo'qolishi- Daromadning yo'qolishi	Boshlang'ich tadqiqotda (GES) aniqlangan kamida 11 cho'pon va boqish yeridan foydalanishi mumkin bo'lgan boshqalar	Yumshatish – LRPdagi tirikchilikni qo'llab-quvvatlash choralari orqali hal qilinadi

¹⁰ Boshlang'ich ma'lumot yakuniy OHTL liniyalarini qamrab olmaganligi sababli, bu raqamlar indikativ.

Ta'sir omillari	Bosqich	Loyiha hududlari	Ta'sir	Potentsial ta'sirlangan PAPlar ¹⁰	Choralar
Soya miltillashi	Ekspluatatsiya	GES va HEUllar	Potentsial iqtisodiy ko'chish (agar yetarli oldini olish va yumshatish choralari qabul qilinmasa)	R-5, R-7, R9 va R13 (bufer zona 2.5 km) (boshpanalar yashaydigan) va R8 (suv hududi) R6 (tashlandiq boshpana)	Muqobil tahlil- Oldini olinadi va ta'sir choralari amalga oshiriladi

Quyidagi jadvalda 2024-yilgi so'rovnoma davomida to'plangan va keyinchalik 2025-yilda AMITB loyihasini oshkor qilish bo'yicha jamoatchilik maslahatlashuvi davrida yangilangan ijtimoiy qabul qiluvchilar haqidagi ma'lumotlar keltirilgan.

5-jadval:Qabul qiluvchilar haqidagi ma'lumot- dala ishlarida to'plangan (tasdiqlanishi kerak)

Loyiha maydoni	Qabul qiluvchi kodi	Inshoot turi	Band qilingan	Shaxslar soni	Davomiyligi	Shartnoma (2024)	Yangilanish 2025	Tavsif	Chorva mollari
GES	R1	Boshpana	Ha	2	Yil davomida	Kokcha LLC		Yashash joyi, molxona, suv ozuqa joyi	500
GES	R2	Boshpana	Ha	2	Yil davomida	Kokcha LLC		Boshpana, molxona	400
GES	R3	Boshpana	Ha	2	Yiliga 8-9 oy	Navbahor Chorva LLC	Kokcha LLC, 2025-yilda to'plangan ma'lumotlarga ko'ra)	Boshpana, molxona	400

Loyiha maydoni	Qabul qiluvchi kodi	Inshoot turi	Band qilingan	Shaxslar soni	Davomiyligi	Shartnoma (2024)	Yangilanish 2025	Tavsif	Chorva mollari
GES	R4	Boshpana	Ha	2	Yil davomida	Kokcha LLC		Boshpana, molxona, suv ichish joyi [1]	300
GES	R5	Boshpana	Ha	1	Yil davomida	Kokcha LLC		Boshpana, suv ichish joyi, qudug'i bilan	400
GES	R6	Boshpana	Yo'q	-	-	Kokcha LLC		Tashlandiq boshpana	0
GES	R7	Boshpana	Ha	4	Yil davomida	Kokcha LLC		Boshpana	500
GES	R8	-	Yo'q	-	-	Kokcha LLC		Suv ichish joyi	-
GES	R9	Boshpana	Ha	2	Yil davomida	Kokcha LLC	2025-yilda to'plangan ma'lumotlarga ko'ra, R9 boshqa shaxsga tegishli va hozirda faol emas)	Boshpana, molxona va suv ichish joyi	500
GES	R10	Boshpana	Ha	4	Yil davomida	Kokcha LLC		Boshpana, molxona	1000
GES	R11	Boshpana	Yo'q	-	-	Kokcha LLC	2025-yilda to'plangan ma'lumotlarga ko'ra, R11 shartnomasiz faoliyat yurituvchi xususiy tashkilot tomonidan foydalaniladi	LLC uchun ta'mirlash va dam olish joyi, tosh qazib olish.	0

Loyiha maydoni	Qabul qiluvchi kodi	Inshoot turi	Band qilingan	Shaxslar soni	Davomiyligi	Shartnoma (2024)	Yangilanish 2025	Tavsif	Chorva mollari
GES	R12	Boshpana	Ha	4	Yil davomida	Kokcha LLC		Boshpana, molxona, ozuqa ombori	500
GES	R13	Boshpana	Ha	2	Yiliga 8-9 oy	Navbahor Chorva LLC	Kokcha LLC, (2025-yilda to'plangan ma'lumotlarga ko'ra)	Boshpana, molxona va sug'orish joyi	120
GES	R14	Boshpana	Ha	6	Yil davomida	Kokcha LLC		Boshpana va molxona	550
GES	R15	Boshpana	Yo'q	-	-	Kokcha LLC		Tashlandiq boshpana	-
HEUL 500 Kv	R16	Boshpana	Yo'q	-	-	Kokcha LLC		Tashlandiq boshpana	-
HEUL 500 Kv	R17	Boshpana	Ha	4	Yil davomida	Kokcha LLC		Boshpana, molxona, suv qudug'i.	500
HEUL 500 Kv	R18	Boshpana	Ha	4	Yil davomida	Kokcha LLC		Boshpana, molxona	500
HEUL 500 Kv	R19	Boshpana	Ha	2	Faqat yoz davrida	Kokcha LLC		Boshpana	
HEUL 220kV	R25	TBC	-	-	-	-	Kokcha LLC (2025-yilda to'plangan ma'lumotlarga ko'ra)	-	-
HEUL 220Kv (Stsenariy 1)	R48	TBC	-	-	-	-		-	-

3-rasm: Soya miltillashidan potentsial ta'sirlangan qabul qiluvchilarning fotosuratlari (R5,R7,R9,R13).

4.0 YER EGALIGINI TEKSHIRISH BO'YICHA HARAKATLAR REJASI

Yer egaligini tekshirish bosqichma-bosqich asosda amalga oshirilmoqda, Loyihaning qurilish strategiyasiga muvofiqlashtirilgan va GES- loyiha maydoni uchun zarur hududlarga ustuvorlik berilgan. LRF loyihasi tayyorlanganidan beri Voltalia Kokcha LLC yer fondlarining kadastr holatini, jumladan tegishli organlarda yangilangan ro'yxatga olish ma'lumotlarini tasdiqlashni aniqlashtirdi.

Quyida Loyihaning I bosqich va II bosqich uchun yer egaligi holatini aniqlashtirish bo'yicha harakatlarning rejalashtirilishi keltirilgan.

6-jadval: Yer egaligi harakatlar rejasi

Harakat	Mas'ul	Muddat	Holat
BESS va Shamol (I bosqich) uchun zarur barcha uchastkalarni tekshirish	Voltalia		Bajarildi
HEUL I uchun zarur barcha uchastkalarni aniqlash	Voltalia		Bajarildi
HEUL I uchun aniqlangan barcha uchastkalarni tekshirish	Voltalia		Bajarildi
Aholini ro'yxatga olish uchun yer egaligi va egalari ro'yxati yakunlandi (I bosqich)	LRP maslahatchisi	2026-yil may boshlanishi	Davom etmoqda
Shamol va Quyosh PV (II bosqich) uchun zarur barcha uchastkalarni tekshirish	Voltalia	Tasdiqlanishi kerak	Davom etmoqda
HEUL II uchun zarur barcha uchastkalarni aniqlash	Voltalia	Tasdiqlanishi kerak	Davom etmoqda
HEUL II uchun aniqlangan barcha uchastkalarni tekshirish	Voltalia va LRP maslahatchisi	Tasdiqlanishi kerak	Davom etmoqda

5.0 TIRIKCHILIKNI TIKLASH ASOSLARI

Tirikchilikni tiklash rejasi ta'sirlangan tomonlarni aniqlash va yo'qotishlarni qoplash hamda tirikchilikni tiklashga qaratilgan tegishli yumshatish choralarini amalga oshirish uchun tuzilgan jarayonga amal qilishi kerak. Asoslarning ushbu bo'limi LRPni ishlab chiqish uchun zarur asosiy bosqichlar va faoliyatlarni belgilaydi va imkon qadar har bir bosqichda foydalaniladigan vositalar uchun indikativ ko'rsatmalar beradi:

4-rasm: LRPni ishlab chiqish bosqichlari.

Boshqa tomondan, loyihaning ta'siri turli guruhlar bo'ylab farq qilishini hisobga olib, ushbu jarayonlar barcha PAPlar uchun bir xil yoki chiziqli yo'nalishga amal qilmasligi mumkin.

5.1 Yo'naltiruvchi tamoyillar

Faoliyatlar va jarayonlar LRP davomida turli ishtirokchilar tomonidan moslashtirilishi va amalga oshirilishi mumkin bo'lsa-da, ushbu bo'lim rejani tayyorlash va uni amalga oshirishda e'tiborga olish kerak bo'lgan yo'naltiruvchi tamoyillarni taqdim etadi:

- YTTB/IFC standartlariga muvofiqlikni ta'minlash: Loyihaning asosiy yeri hozirda davlatga qarashli tashkilotlar foydalanishida bo'lganligi sababli, uni Loyihaga ajratish rasmiy o'tkazishdan oldin yerni davlat zaxiralariga qaytarishni talab qiladi. Davlat yerni jamoat foydalanishi uchun belgilash va ekspropilatsiya tartiblarini amalga oshirish vakolatini saqlab qoladi. Ushbu tartiblar xalqaro ijtimoiy standartlar bilan keng ko'lamda muvofiqlashtirilishi mumkin bo'lsa-da, ular to'liq mos kelmaydi. Shu sababli, YTTB/IFC talablariga protsessual muvofiqlikni ta'minlash uchun davlat bilan yaqin hamkorlik muhim ahamiyatga ega.
- Ishtirok va inklyuzivlikni rag'batlantirish: Yerni egallash jarayoni PAPlar orasida, ayniqsa ularning tirikchiligiga potentsial ta'sirlar tufayli chalkashlik, tushunmovchilik va xavotirlarni keltirib chiqarishi mumkin. Asoslar indikativ bosqichlarni belgilasa-da, batafsil rejani ishlab chiqish PAPlar va ularning vakillari bilan mazmunli maslahatlashuvni o'z ichiga olishi kerak. O'lis hududlarda yashovchilarga alohida e'tibor berilishi, ularning kiritilishi va tushunishini ta'minlash uchun kuchaytirilgan aloqa harakatlari bilan ta'minlanishi kerak.
- Barqaror yaxshilanishga intilish: PAPlar uchun barqaror tirikchilikni tiklash choralari aniqlash va taklif qilish uchun tadqiqotlar o'tkazilishi kerak. Ushbu choralar mavjud turmush darajasi pasaymasligini ta'minlashi kerak.
- Shaffoflik va hisobdorlikni ta'minlash: Butun jarayon shaffof tarzda amalga oshirilishi kerak. Manfaatlarni to'qnashuvini keltirib chiqarishi mumkin bo'lgan faoliyatlar uchun hisobdorlik va xolislikni ta'minlash uchun mustaqil uchinchi tomon xizmatlarini jalb qilish ko'rib chiqilishi kerak.

- Zaiflikni hal qilish va genderga sezgir yondashuvni qabul qilish: Reja kichik-guruhlarini aniqlash orqali zaiflik va genderga sezgirlikni hal qilishi kerak, loyiha ta'sirlari barcha ta'sirlangan shaxslar bo'ylab bir xil boshdan kechirilmasligini tan olgan holda. Bu jinsgako'ra ajratilgan ma'lumotlardan foydalanish orqali genderga-differensiatsiyalangan ta'sirlarni ko'rib chiqishni, ayollarning-ishtirokini ta'minlaydigan inklyuziv va kirish mumkin bo'lgan maslahatlashuv jarayonlarini hamda muayyan xususiyatlar, interseksionallik va kontekstual zaifliklarni aks ettirish uchun kompensatsiya va tirikchilikni tiklashga genderga'javob beradigan choralarni integratsiya qilishni o'z ichiga oladi, gender-javob beradigan.

5.2 Aniqlash: aholini ro'yxatga olish va ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma

Loyiha va uning ta'sir hududidagi ta'sirlangan shaxslar va guruhlarning soni va holatini aniqlash uchun keng qamrovli aholini ro'yxatga olish o'tkazilishi kerak. Bu ayniqsa chorvadorlar kabi norasmiy foydalanuvchilarni aniqlash uchun muhim bo'lib, ularning tirikchiligi xavf ostida bo'lishi mumkin, ammo ularning egalik/bandlik holati hujjatlashtirilmagan. Yer holatiga qarab, aholini ro'yxatga olish ikki darajada o'tkazilishi kerak:

- **Ijarachilar (doimiy foydalanish huquqiga ega bo'lganlar jumladan):** Ushbu darajadagi aholini ro'yxatga olish ro'yxatdan o'tgan va ro'yxatdan o'tmagan ijara shartnomalariga (subijara jumladan) ega bo'lganlarni aniqlash imkonini beradi. Yer uchastkalari, egaligi va ijara holatini xaritalash uchun mavjud kadastr yozuvlari va rasmiy reyestrlardan boshlang'ich ma'lumot sifatida foydalanish va dala ishlarida o'tkazilgan aholini ro'yxatga olish ma'lumotlari bilan to'ldirilgan holda ismlar, aloqa ma'lumotlari, yashash joyi, yerdan foydalanish faoliyati va shartnoma muddatini o'z ichiga olgan yer egalari va ijarachilar reyestrini tuzish mumkin.
- **Chorvadorlar va boshqa potentsial norasmiy foydalanuvchilar:** Chorvadorlar haqida to'plangan ma'lumotlar 2024-yilga oid, shu sababli ma'lumotlarni yangilash va boqish va dehqonchilik bilan shug'ullanuvchi shaxslar hamda ularning holati bo'yicha keng qamrovli ma'lumotlar bazasiga ega bo'lish uchun norasmiy foydalanuvchilar uchun ham aholini ro'yxatga olish o'tkazilishi kerak. Aholini ro'yxatga olish chorvadorlar va norasmiy foydalanuvchilarni topish uchun dala tashriflarini, yashash va foydalanish da'volarini tasdiqlash uchun mahalliy hokimiyat bilan ishlashni, chorva mollari soni, boqish naqshlari va tabiiy resurslardan foydalanishni hujjatlashtirishni hamda har bir uy xo'jaligi uchun demografik va ijtimoiy-iqtisodiy ma'lumotlarni qayd etishni o'z ichiga olishi kerak. Aholini ro'yxatga olish ideal tarzda joylashuvlarni qayd etish va ro'yxatga olishning to'liqligini ta'minlash hamda da'volarni tasdiqlash va nizolarni kamaytirish imkonini beradigan aniqlashga imkon beruvchi fotosuratlar bilan tasdiqlovchi dalillarni taqdim etish uchun GPS texnologiyasidan foydalanadi.

Boqish faoliyatining mavsumiy tabiatini hisobga olib, aholini ro'yxatga olish uchun ma'lumot to'plash davri eng yuqori mavsumga qaratilishi kerak. Loyiha muddatlari tufayli bu imkonsiz bo'lgan hollarda, ma'lumotni tasdiqlash va o'zaro tekshirish uchun ikkilamchi resurslardan foydalanish kerak.

Aholini ro'yxatga olish orqali to'plangan ma'lumotlar muvofiqlik mezonlari va huquqlar matritsalarini belgilash va ko'rib chiqish uchun asos bo'ladi. Biroq, ta'sirlangan aholini va ta'sirning potentsial ko'lamini keng qamrovli tushunishni ta'minlash uchun bu bevosita ta'sirlangan uy xo'jaliklari bo'yicha ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma bilan to'ldirilishi kerak. So'rovnoma tirikchilik naqshlari, uy xo'jaligi tuzilmalari va zaiflik profiliga batafsil tushuncha beradi. Ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma quyidagilar haqida ma'lumot to'plashi kerak:

- Demografiya: Yosh, jins, uy xo'jaligi tarkibi, ta'lim darajasi
- Tirikchilik: Daromad manbalari, ishlab chiqarish aktivlariga kirish, bandlik holati
- Xizmatlarga kirish: Sog'liqni saqlash, ta'lim, suv va boshqa jamoat xizmatlari

- Tasavvurlar va ustuvorliklar: Yordam va tirikchilikni qo'llab-quvvatlashning afzal shakllari bo'yicha qarashlar

Ijtimoiy, iqtisodiy va jismoniy ko'rsatkichlar aralashmasini qo'llash orqali so'rovnoma quyidagilarni aniqlashi mumkin:

- Zaiflikni oshirishi mumkin bo'lgan shaxsiy xususiyatlar (masalan, etnik yoki lingvistik ozchilik holati, nogironlik, surunkali kasallik, gender)
- Qashshoqlik darajasi, uy-joy xavfsizligining yo'qligi yoki yer va resurslarga kirishning yo'qligi kabi vaziyatga oid sharoitlar

Muhimi, aholini ro'yxatga olish va ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma faqat ma'lumot to'plash mashqlari emas-ular tirikchilikni tiklash harakatlarining taraqqiyotini o'lchash mumkin bo'lgan boshlang'ich holatni belgilashga xizmat qiladi. Shu sababli, monitoring ko'pincha yakuniy bosqich faoliyati sifatida ko'rib chiqilsa-da, natijalarni kuzatish uchun asosiy ko'rsatkichlar so'rovnoma dizayniga va boshidanoq kiritilishi kerak.

Ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma genderga sezgir choralarni o'z ichiga olishi kerak. Mehnat shartnomalari odatda cho'ponlarga rasmiylashtirilsa-da, ko'pgina uy xo'jaligi vazifalari asosan ayol uy xo'jaligi a'zolari tomonidan bajariladi. Natijada, ayollarning ijtimoiy sug'urta xizmatlarida ro'yxatdan o'tmaganligi kabi omillar ko'pincha cho'ponning daromadiga bog'liq bo'lgan uy xo'jaligi daromadiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Bundan tashqari, so'rovnoma loyihadan ta'sirlangan shaxslar uchun hayotiy almashtirish va muqobil tirikchilik variantlarini o'rganish uchun qimmatli imkoniyat beradi. Ushbu afzalliklar va imkoniyatlar javob beruvchi va barqaror tirikchilikni tiklash choralari ishlab chiqishga ma'lumot berish uchun so'rovnoma jarayoni davomida faol baholanishi va hujjatlashtirilishi kerak.

Aholini ro'yxatga olishda olingan ma'lumotlarga qarab, ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma chorva mollari inventarizatsiyasi, aktivlar inventarizatsiyasi va chorvachilik ishlab chiqarishidagi qiymat zanjiri tahlili bo'yicha qo'shimcha tadqiqotlar bilan to'ldirilishi mumkin.

5.3 Muvofiqlik va huquqlar matritsasi

Kompensatsiya va tirikchilikni tiklash tamoyillarini belgilash uchun quyida dastlabki huquqlar matritsasi keltirilgan. Ushbu matritsa yerni egallash jarayoni va aholini ro'yxatga olish natijalariga asoslangan holda qayta ko'rib chiqilishi mumkin. Bir xil guruhlarining turli a'zolari (ularning Loyiha ta'sirlariga ta'sirchanligiga qarab) turli xil imtiyozlar to'plamiga huquqli bo'lishi mumkin.

Asoslar LRPga kiritish uchun muvofiq bo'lishi mumkin bo'lgan potentsial ta'sirlangan guruhlarining beshta toifasini aniqlaydi. Muvofiqlik mezonlari faqat norasmiy foydalanuvchilar uchun belgilangan, chunki boshqa yer foydalanuvchi toifalari tekshirishga bog'liq holda, sukut bo'yicha muvofiqlikni belgilaydigan qonuniy yoki shartnomaviy tan olingan huquqlarga ega.

- **Davlat yeri ijarachilari:** Vakolatli davlat organlari (tuman yoki milliy daraja) tomonidan berilgan davlatga qarashli yerga rasmiy, uzoq muddatli ijara huquqlariga ega bo'lgan shaxslar yoki yuridik shaxslar.
- **Xususiy yer egalari (tasdiqlanishi kerak):** Uy-joy yoki kichik miqyosdagi ishlab chiqarish bilan bog'liq yer uchastkalariga, umrbod meros qilib qoldiriladigan foydalanish huquqlari bilan ega bo'lgan shaxslar.
- **Rasmiy foydalanuvchilar (shartnomaviy chorvadorlar):** Yerni rasmiy kelishuvlar asosida (masalan, mehnat shartnomasi) foydalanadigan, ammo asosiy ijaraga ega bo'lmagan chorvadorlar yoki chorva mollari saqlovchilar.

- **Norasmiy foydalanuvchilar:** Yer yoki yaylovga rasmiy ijara shartnomalari yoki ruxsatisiz kiradigan shaxslar yoki uy xo'jaliklari. Norasmiy foydalanuvchilar rasmiy hujjatlar bo'lmaganda ham, jamoa tomonidan tan olinishi, mahalliy hokimiyat e'tirofi yoki tekshirishning boshqa ishonchli shakllari orqali tasdiqlangan holda, loyihaning yakuniy-sanasidan oldin yerdan muntazam yoki mavsumiy foydalanishni ko'rsata olsalar, muvofiq deb hisoblanadi.
- **Zaif guruhlar:** Istisno qilish, kirishni yo'qotish yoki tirikchilikka ta'sirlarning yuqori xavfiga duch keladigan va moslashish yoki huquqlarni da'vo qilish qobiliyati pasaygan yer foydalanuvchilarining kichik guruhi. Potentsial zaif guruhlar **3.3.2-bo'limda keltirilgan.** .

7-jadval: Yuqori darajadagi huquqlar matritsasi

Ta'sir turi	Ta'sirlangan toifa	Muvofiqlik mezonlari	Qonuniy asoslar	Yuqori darajadagi huquqlar
Konversiya (qishloq xo'jaligidan energiyaga) tufayli yerning doimiy yo'qolishi	Davlat yeri ijarachilari Xususiy yer egalari (tasdiqlanishi kerak)	Loyiha yer ajratish tufayli yerdan foydalanish yoki egalikning tasdiqlangan yo'qolishi	Yaroqli ijara huquqlariga ega bo'lgan tashkilotlar - ularning ijara shartnomasi ro'yxatga olish holatidan qat'i nazar - agar ularning yeri Loyiha tufayli olib qo'yilsa, kompensatsiyaga muvofiq deb hisoblanadi. Kompensatsiya jarayoni Davlat tomonidan qo'llaniladigan qonuniy tartibga bog'liq bo'ladi: Agar davlatga qarashli tashkilotning yerdan foydalanish huquqlari yerni jamoat foydalanishi uchun ajratish tufayli bekor qilinsa, ta'sirlangan ijarachilar Ommaviy ehtiyojlar uchun yer uchastkalarini ekspropilatsiya qilish va kompensatsiya tartibi to'g'risidagi qonun (ZRU-781-sonli qonun) qoidalariga muvofiq kompensatsiyaga huquqli bo'ladi va kompensatsiya uchun zarur mablag'lar Kompensatsiya	Yerdan foydalanish huquqlari yoki yer xaridi uchun almashtirish qiymatida kompensatsiya Yillik yoki ko'p yillik ekinlar uchun almashtirish qiymatida kompensatsiya plus ekin sotuvidan yo'qolgan daromad Muqobil yer yoki ijara kelishuvlariga kirishni ta'minlash Ishlab chiqarish aktivlarini (masalan, panjaralar, sug'orish tizimlari) ko'chirishni qo'llab-quvvatlash

Ta'sir turi	Ta'sirlangan toifa	Muvofiqlik mezonlari	Qonuniy asoslar	Yuqori darajadagi huquqlar
			komissiyasi orqali SPVdan so'ralishi mumkin. Biroq, agar yerni ixtiyoriy tark etish sodir bo'lsa (masalan, ijarachi rasmiy ekspropilatsiyasiz yerdan foydalanishdan voz kechsa), milliy qonunga ko'ra hech qanday kompensatsiya majburiy emas. Shu sababli, SPV barcha ta'sirlangan tomonlar oldindan va xabardor rozilik jarayoni orqali jalb qilinishini hamda baholash va kompensatsiya tartiblari adolatli va shaffof tarzda amalga oshirilishini ta'minlash uchun maxsus choralarni amalga oshirishi kerak.	
Qurilish davomida yerni vaqtincha egallash va kirishning vaqtinchalik cheklanishi	Davlat yeri ijarachilari Xususiy yer egalari (tasdiqlanishi kerak) Rasmiy foydalanuvchilar (shartnomaviy chorvadorlar) Norasmiy foydalanuvchilar	Loyiha faoliyati tufayli yerning vaqtinchalik asosda tasdiqlangan yo'qolishi	Yaroqli ijara huquqlariga ega bo'lgan tashkilotlar va xususiy egalari, ularning kirishni yo'qotish davomiyligiga mutanosib ravishda kompensatsiyaga muvofiq deb hisoblanadi.	Ta'sir davrida foydalanishni yo'qotish uchun kompensatsiya (ijara) /Daromad yo'qotilishi uchun o'tish to'lovi Muqobil yer/boqish hududiga kirish/Muqobil kirishni ta'minlash Ishdan keyin yerni tiklash

Ta'sir turi	Ta'sirlangan toifa	Muvofiqlik mezonlari	Qonuniy asoslar	Yuqori darajadagi huquqlar
Yer egaligidan qat'i nazar tirikchilikning yo'qolishi	Boshqa tirikchilik faoliyatiga ega shartnomaviy chorvadorlar Norasmiy chorvadorlar	Norasmiy foydalanuvchilar rasmiy hujjatlar bo'lmaganda ham, jamoa tomonidan tan olinishi, mahalliy hokimiyat e'tirofi yoki tekshirishning boshqa ishonchli shakllari orqali tasdiqlangan holda, loyihaning yakuniy-sanasidan oldin yerdan muntazam yoki mavsumiy foydalanishni ko'rsata olsalar, muvofiq deb hisoblanadi. Tirikchilikka bog'liqlik darajasi aholini ro'yxatga olish orqali tasdiqlanadi	Shaxslar yoki tashkilotlar yerni rasmiy ijara shartnomalarisiz norasmiy ravishda foydalanmoqda; ular kompensatsiyaga huquqli emas milliy qonunga ko'ra, mehnat shartnomasi yonida individual tirikchilik faoliyatini olib boruvchilar ham emas.	Ta'sir davri uchun muqobil boqish hududlariga kirish (masalan, yerni qayta taqsimlash yoki kompensatsiya yoki yaylov zonalashtirish) Imkon qadar, infratuzilma va resurs yordami (masalan, sug'orish nuqtalari, panjaralar va chorva mollari boshpanalari) Tirikchilikni tiklash choralari (masalan, daromad diversifikatsiyasi) O'tish to'lovi: Tirikchilikni tiklash bir martalik to'lovi/taxminiy to'lovi bo'lib, ularga oldinga siljish va yerni boshqa joyda ijaraga olish imkonini beradi va yerdan foydalanish bilan bog'liq daromad yo'qotilishini qoplaydi yoki muqobil hududlar beradi
Loyiha ta'siri tufayli bandlikning yo'qolishi	Shartnomaviy chorvadorlar	Holat aholini ro'yxatga olish va shartnomalarni ko'rib chiqish orqali tasdiqlanadi	Davlat yeri ijarachilari va xususiy yer egalari bilan rasmiy ish shartnomalariga ega	O'zbekiston qonunchilik talablariga muvofiqlashtirilgan ishdan bo'shatish nafaqasi

Ta'sir turi	Ta'sirlangan toifa	Muvofiqlik mezonlari	Qonuniy asoslar	Yuqori darajadagi huquqlar
			chorvadorlar/cho'ponlar shartnomani bekor qilishda Mehnat qonuniga muvofiq tovon huquqlariga ega. Mehnat kodeksi (2023) mehnat shartnomasini bekor qilish shartlari va talablarini belgilaydi (155-156-modda). Agar ish beruvchi bekor qilish jarayonini boshlasa, ishchi kamida bir oylik o'rtacha ish haqiga huquqli, ammo miqdor bekor qilish sabablari va xodimning ish stajiga qarab farq qilishi mumkin. Yozma bildirishnoma ishdan bo'shatishdan ikki hafta yoki bir oy oldin xodimga taqdim etilishi kerak.	O'tish davri daromad yordami Loyiha bilan bog'liq ish imkoniyatlariga ustuvor kirish
Zaif uy xo'jaliklariga nomutanosib ta'sirlar	Barcha guruhlardagi zaif PAPlar	Ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma/aholini ro'yxatga olish orqali tasdiqlanishi kerak	Milliy asoslarga ko'ra kompensatsiya kontekstida zaif guruhlar uchun maxsus choralar mavjud emas. Ushbu guruhlar taalluqli huquq qoidalari ular Loyihadan ta'sirlanganmi va qanday ta'sirlanganiga bog'liq.	Moslashtirilgan yordam Kuchaytirilgan tirikchilikni tiklash Qo'shimcha monitoring va yordam

Ta'sir turi	Ta'sirlangan toifa	Muvofiqlik mezonlari	Qonuniy asoslar	Yuqori darajadagi huquqlar
Qurilishdan keyin yer hosildorligining qoldiq pasayishi	Chorvadorlar va boshqa tirikchilikka bog'liq foydalanuvchilar		Milliy asoslar kontekstida qoldiq pasayish uchun bunday choralar mavjud emas.	Tirikchilikni tiklash choralari O'tish davri tirikchilik yordami

5.4 Kompensatsiya asoslarini ishlab chiqish

LRP kompensatsiya jarayonining asosiy elementlarini tushuntiruvchi kompensatsiya asoslarining qisqacha mazmunini taqdim etishi kerak. Kompensatsiya asoslaridagi ma'lumotlar ta'sirlangan tomonlar uchun oson tushuniladigan tarzda taqdim etilishi va PAPlarning mahalliy tillariga tarjima qilinishi kerak. U kelajakdagi manfaatdor tomonlar faoliyati jadvalini, aktivlar so'rovlarini, aktivlarni baholash muzokara jarayonini, kompensatsiya kelishuvlarini, to'lovlar va to'lov jadvalarini tushuntiruvchi Yo'riqnoma hujjati bilan qo'llab-quvvatlanishi mumkin.

5.5 Yakuniy sanani belgilash

YTTB ESR5 va IFC PS5 ga muvofiq, yagona yakuniy-sana Yerni ko'chirish rejasini tayyorlash davomida aholini ro'yxatga olish va ta'sirlangan aktivlar inventarizatsiyasini amalga oshirishdan kamida ikki hafta oldin belgilanadi. Ushbu yakuniy-sana rasmiy qonuniy huquqlarga, tan olinadigan da'volarga ega bo'lganlar va qonuniy egaliksiz norasmiy foydalanuvchilar jumladan, barcha ta'sirlangan shaxslarga bir xilda taalluqli bo'ladi va kompensatsiya, yordam va tirikchilikni tiklash choralariga muvofiqlikni aniqlash uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Yakuniy-sana aholini ro'yxatga olish jarayonidan oldin va davomida tegishli oshkor qilish va maslahatlashuv choralari orqali ta'sirlangan jamoalarga aniq yetkaziladi. Belgilangan yakuniy-sanadan keyin loyiha hududida yerni egallagan, resurslardan foydalanadigan yoki aktivlar yaratadigan har qanday shaxslar kompensatsiya yoki yordamga muvofiq bo'lmaydi. Milliy qonunchilik hujjatlar yoki da'volarni taqdim etish bilan bog'liq qonuniy muddatlarni belgilashi mumkin bo'lsa-da, ushbu LRF asosida belgilangan loyiha yakuniy-sanasi ESR 5 talablariga muvofiq muvofiqlikni boshqaradi.

5.6 Aktivlarni baholash va kompensatsiya

ZRU-781-sonli qonun ekspropilatsiya paytida yer, inshootlar, ekinlar va boshqa yaxshilanishlarning bozor qiymatini aks ettiruvchi litsenziyalangan baholovchi orqali mustaqil jarayon sifatida amalga oshirilishi talab qilinadigan baholash tartibini tavsiflaydi. Baholash ko'lamini yer uchastkasi qiymatini, inshootlar va binolarni, ko'p yillik ekinlar va etishtirilgan daraxtlarni, yerga taalluqli boshqa ko'chmas aktivlarni hamda faoliyatni to'xtatish va ko'chirish tufayli yuzaga kelgan yo'qotishlarni qamrab oladi.

Biroq, Kompensatsiya komissiyasi tartibi qamrovi norasmiy foydalanuvchilarni o'z ichiga olmaganligi sababli, LRP qamrab olinmagan guruhlar uchun tan olingan baholash metodologiyalarini qabul qilishi kerak, jumladan:

- **Qiyosiy sotish usuli:** O'xshash mulklarning bozor qiymatiga asoslangan. Biroq, O'zbekistonda yer davlatga qarashli va bozor nisbatan yopiq bo'lib qolayotganligini hisobga olib, ushbu usul loyiha kontekstidagi ijarachilar uchun kamroq mos bo'lishi mumkin.
- **Xarajat usuli:** Aktivlar va infratuzilmaning almashtirish qiymatini baholaydi. Ushbu usul ayniqsa yer va inshootlarga uzoq muddatli investitsiyalar kiritgan bo'lishi ehtimoli ko'proq bo'lgan doimiy yerdan foydalanish huquqlariga ega ijarachilar uchun dolzarbdir.

- **Daromad usuli:** Yerdan foydalanishdan olingan daromadga asoslangan qiymatni baholaydi. Ushbu yondashuv qishloq xo'jaligi hosildorligini yoki boqishga asoslangan tirikchilikni baholash uchun foydalidir.

Ham xarajat usuli, ham daromad usuli aniq va kontekstga xos baholashni ta'minlash uchun qo'shimcha tayyorgarlik tadqiqotlarini- masalan, aktivlar inventarizatsiyasi, qiymat zanjiri tahlili va chorvachilik ishlab chiqarishini baholashni- talab qilishi mumkin. Ushbu tadqiqotlar ideal tarzda boshlang'ich ma'lumot to'plash va tirikchilikka ta'sirni baholashning bir qismi sifatida baholash jarayonidan oldin o'tkazilishi kerak.

Norasmiy foydalanuvchilar aktivlar kompensatsiyasi uchun bo'lmasa ham, tirikchilikni tiklash uchun muvofiq bo'lishi mumkin. Agar yakuniy modellashtirishga ko'ra jismoniy ko'chishdan ta'sirlanadigan chorvadorlar bo'lsa, ularning yo'qotishlarini qoplash uchun ham xarajat usuli, ham daromad usullari ko'rib chiqilishi kerak.

Tanlangan usuldan qat'i nazar, baholash jarayoni mustaqil va malakali tomon tomonidan amalga oshirilishi, shaffof va ishtirokli tarzda joriy etilishi hamda hujjatlashtirilgan dalillar va asoslar bilan qo'llab-quvvatlanishi kerak. Xalqaro E&S standartlari baholash jarayonining murakkabligini tan oladi va almashtirish qiymati aktivlarni almashtirish narxini aks ettirishi kerakligini ta'kidlaydi; kompensatsiya to'liq almashtirish narxini, tranzaksiya narxini va tirikchilikni tiklash yordamini o'z ichiga olishi kerak.

PAPlar bilan maslahatlashuv jarayonga muntazam oraliqlarda kiritilishi va ma'lumotning kirish imkoniyatini ta'minlash uchun maslahatlashuv modeli va yig'ilish jarayonning dastlabki bosqichlarida rejalashtirilishi kerak.

5.7 Taklif etilayotgan tirikchilikni tiklash choralari

Pul kompensatsiyasi: Yerni egallash yoki Loyihaning PAPlar faoliyati va daromadiga salbiy ta'sirlari yuzaga kelganda, ta'sirning og'irligi va davomiyligiga qarab qurilish yoki ekspluatatsiya davomida muvofiq PAPlarga pul kompensatsiyasi berilishi mumkin. Taxminiy miqdor va kompensatsiyani aniqlash metodologiyasi LRPda aniq belgilanishi kerak.

Muqobil boqish yeri va modellariga kirish: Loyiha chorva mollari uchun mavjud hududlarni kamaytiradi. Dastlabki tiklash chorasi sifatida qishloq xo'jaligi va boqish yeriga kirish ta'minlanishi kerak. Loyiha mos joylarni aniqlash uchun mahalliy hokimiyat va qishloq xo'jaligi organlari bilan hamkorlik qilishi mumkin. Qarorlar ta'sirlangan guruhlar bilan maslahatlashuv asosida qabul qilinishi, umumiy yoki tabiiy resurslarga har qanday tayanish diqqat bilan ko'rib chiqilishi kerak. Loyiha shuningdek navbatma-navbat boqish mexanizmlarini o'rnatishni ta'minlashi mumkin.

O'tish davri yordami va to'lovi: Yerning yo'qolishi ko'pgina chorvadorlar uchun daromadning kamayishiga olib keladi, chunki boqish hududlarini cheklash ularni kamroq hayvon saqlashga majbur qiladi. O'tish davri to'lovi PAPlarga daromad yo'qotishlarini qoplashga yordam berishi va yangi sharoitlarga moslashayotganda xavfsizlikni ta'minlashi mumkin. Ushbu to'lov pul kompensatsiyasi, maxsus o'qitish, kurslar yoki xizmatlarga (masalan, veterinariya xizmatlari) va materiallarga (masalan, chorva mollari ozuqasi, o'tish uchun zarur infratuzilmalardagi (panjaralar, sug'orish hududlari) yordam) kirish shaklida bo'lishi mumkin.

Daromad diversifikatsiyasi uchun ko'nikmalar bo'yicha o'qitish: Yer mavjudligining kamayishi chorvadorlar va ularning oila a'zolariga bo'lgan talabni kamaytirishi mumkin. Loyiha davomiyligini hisobga olib, ba'zilar Loyihada yoki boshqa sohalarida ish bilan ta'minlanish imkonini beradigan ko'nikmalarni rivojlantirish, o'qitish va sertifikatlash yordamini afzal ko'rishi mumkin. Ushbu dasturlar ishtirokchilarning ijtimoiy-iqtisodiy kelib chiqishiga moslashtirilishi va mehnat bozori ehtiyojlariga muvofiqlashtirilishi kerak.

Gender va inklyuziya: Gender va inklyuziya barcha choralarni ishlab chiqishda ko'ndalang ko'rib chiqish sifatida qaralishi kerak. Chorvadorlar asosan erkaklar bo'lsa-da, ayollar (xotinlar, onalar va bolalar) chorva mollarini parvarishlashda faol rol o'ynashi va Loyihadan nomutanosib ravishda ta'sirlanishi mumkin. Shu sababli ayollar va boshqa zaif guruhlarning ehtiyojlarini qondirish uchun maxsus choralar ishlab chiqilishi kerak.

6.0 LRPNI ISHLAB CHIQISH

Quyidagi jadvalda LRPni ishlab chiqish va yaratish uchun indikativ bosqichlar, mas'ul organlar/tashkilotlar va muddatlar keltirilgan. Tirikchilikni tiklash rejasi tegishli loyiha komponentlari uchun aholini ro'yxatga olish va batafsil aktivlar inventarizatsiyasi hamda baholash yakunlanganidan keyin tayyorlanadi. LRP loyihasi loyihadan ta'sirlangan shaxslar bilan maslahatlashiladi va yakuniy LRP kompensatsiya to'lovlari boshlanishidan va ta'sirlangan hududlarda ishlar boshlanishidan oldin oshkor qilinadi. LRP va uning choralarini amalga oshirishni monitoring qilish bo'yicha harakatlar rejasi LRPda ishlab chiqiladi.

8-jadval: LRP harakatlar rejasi

	May				Iyun				Iyul				Avgust				Sentyabr				Mas'ul
Harakatlar	Hafsa 1	Hafsa 2	Hafsa 3	Hafsa 4	Hafsa 5	Hafsa 6	Hafsa 7	Hafsa 8	Hafsa 9	Hafsa 10	Hafsa 11	Hafsa 12									
Ish rejasini tayyorlash (huquqiy ko'rib chiqishlar, ma'lumotlarni ko'rib chiqish va LRP joriy etish yondashuvi)																					LRP maslahatchisi
Dastlabki ma'lumotni oshkor qilish- HPP va OHTL																					LRP maslahatchisi
Yakuniy sanani yetkazish																					LRP maslahatchisi
Aholini ro'yxatga olish va ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma- HPP																					LRP maslahatchisi
Aholini ro'yxatga olish va so'rovnoma- OHTL I va II																					LRP maslahatchisi
Aktivlar inventarizatsiyasi va baholash- HPP																					LRP maslahatchisi
LRP loyihasini tayyorlash																					LRP maslahatchisi
Birma-bir maslahatlashuv																					Voltalia, LRP maslahatchisi
LRP loyihasi bo'yicha jamoatchilik maslahatlashuvi																					Voltalia, LRP maslahatchisi
Yakuniy LRP oshkor qilish																					Voltalia, LRP maslahatchisi
Kompensatsiya/to'lovlar																					Voltalia
Tirikchilik choralarni amalga oshirish (LRP davomida davom etadi)																					Voltalia, LRP maslahatchisi
Monitoring (LRP davomida davom etadi)																					Voltalia- M&E maslahatchisi

7.0 MOLIYA VA BYUDJET

Quyida keltirilgan byudjet indikativ va dastlabki bo'lib, ushbu LRFning asoslardarajasidagi tabiatini va hozirda yakuniy aholini ro'yxatga olish hamda baholash ma'lumotlarining yo'qligini aks ettiradi. Xarajat oraliqlari O'zbekiston va kengroq mintaqadagi o'xshash yerni egallash va tirikchilikni tiklash loyihalari asosida shakllantirilgan va LRPni tayyorlash, amalga oshirish va monitoring qilish uchun zarur resurslarning real bahosini berishni maqsad qiladi.darajadagi tabiatini va hozirda yakuniy aholini ro'yxatga olish hamda baholash ma'lumotlarining yo'qligini aks ettiradi. Xarajat oraliqlari O'zbekiston va kengroq mintaqadagi o'xshash yerni egallash va tirikchilikni tiklash loyihalari asosida shakllantirilgan va LRPni tayyorlash, amalga oshirish va monitoring qilish uchun zarur resurslarning real bahosini berishni maqsad qiladi.

Loyiha homiysi (Voltalia va Loyiha SPV) yerni egallash, kompensatsiya, tirikchilikni tiklash, amalga oshirish, monitoring va amaldagi qarz beruvchi talablariga muvofiqlikka erishish uchun zarur har qanday qo'shimcha choralar bilan bog'liq barcha xarajatlarni to'liq moliyalashtirishga sodiq. Taxminan 15 foizlik kutilmagan xarajatlar to'lovi LRP tayyorlash davomida aniqlanishi mumkin bo'lgan kutilmagan ta'sirlar yoki qo'shimcha yordamni hisobga olish uchun kiritiladi. Byudjet aholini ro'yxatga olish, ijtimoiy-iqtisodiy

so'rovnoma va aktivlar inventarizatsiyasi yakunlanganidan keyin va LRP oshkor qilish hamda amalga oshirishdan oldin batafsil va aniq raqamlar bilan yangilanadi.

9-jadval

Modda	: LRP uchun byudjetning taxminiy xarajati (EUR)
Aholini ro'yxatga olish va ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma	15.000
Aktivlar inventarizatsiyasi	15.000
Kokcha va boshqa ijarachilar uchun kompensatsiya (HEULdagi potentsial ijarachilar jumladan)	TBC
Chorvadorlar uchun kompensatsiya (o'tish davri daromadi (3 dan 6 oygacha) - ishdan bo'shatish nafaqasi - har bir chorvador uchun taxminan 1500) - 11	16.500
LRPni amalga oshirish (Tirikchilikni tiklash choralarini bajarish)	25.000
Monitoring va baholash	15.000
Kutilmagan xarajatlar (15%)	TBC
Taxminiy jami	TBC

8.0 MANFAATDOR TOMONLAR BILAN MASLAHATLASHUV VA SHIKOYATLAR MEXANIZMI

8.1 Manfaaddor tomonlar bilan ishlash rejasi

Manfaaddor tomonlar bilan ishlash jarayoni amaldagi qarz beruvchilar talablariga muvofiq, LRPni tayyorlash va amalga oshirish davomida uzluksiz va inklyuziv jarayon sifatida amalga oshiriladi. Ushbu hujjat asoslar bo'lsa-da, u yuqori darajadagi tamoyillar va talablarni belgilaydi, batafsil manfaaddor tomonlar bilan ishlash faoliyatlari, usullari, muddatlari va mas'uliyatlari LRPda belgilanadi va loyiha ehtiyojlari hamda ta'sir ahamiyatiga muvofiqlashtiriladi.

Huquqlar matritsasi jarayonning asosiy manfaaddor tomon/huquq egasi guruhlarini, jarayondan bevosita va bilvosita ta'sirlanadigan shaxslar va guruhlarni taqdim etadi, jumladan, lekin ular bilan cheklanmagan holda:

- Yerni egallash tufayli potentsial iqtisodiy ko'chgan yoki ishini yo'qotgan, jumladan chorvadorlar/cho'ponlar sifatida boshlang'ich tadqiqot va AMITBda aniqlangan shaxslar. Ular PAP sifatida tan olinadi va LRP qamroviga kiritiladi
- Yashayotgan va daromadni hamda potentsial ishni baham ko'rayotgan cho'ponlar/chorvadorlarning oila a'zolari
- Tabiiy resurslarga kirishning cheklanishidan potentsial ta'sirlanganlar. Ushbu ta'sirlar LRP jarayoni davomida aniqlanadi
- Bevosita ta'sirlanmaydigan, ammo jarayonga qiziqishi yoki qaror qabul qilish vakolatiga ega tashkilotlar yoki guruhlar

Manfaatdor tomonlar bilan ishlash rejalashtiriladi, hujjatlashtiriladi va LRPning muayyan faoliyatlari va qaror nuqtalariga moslashtiriladi, ta'sirlangan shaxslarning qaror qabul qilishda mazmunli ishtirokini ta'minlaydi. Asosiy ishlash bosqichlari kamida quyidagilarni o'z ichiga oladi: ta'sir va xavfni baholash, LRF va yerni egallash tartiblarini oshkor qilish, yakuniy sanani belgilash va yetkazish; aholini ro'yxatga olish, aktivlar inventarizatsiyasi va ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnomalar, ko'chirish va tirikchilikni tiklash choralari ishlab chiqish, kompensatsiya muzokaralari va kelishuvlari, amalga oshirish hamda monitoring va baholash.

LRPni ishlab chiqish va bajarish davomidagi ishlash faoliyatlari quyidagi tamoyillarga amal qiladi:

- Uzluksiz: Manfaatdor tomonlar bilan ishlash LRPni tayyorlash va amalga oshirish davomida uzluksiz jarayon bo'lib, loyihaning dastlabki bosqichlarida boshlanadi va monitoring hamda yakunlash orqali davom etadi. Ishlash faoliyatlari o'z vaqtida ma'lumot almashish va fikr-mulohaza bildirishni ta'minlash uchun asosiy qaror nuqtalariga muvofiqashtiriladi.
- Kirish mumkin va inklyuziv: Ishlash kirish mumkin, inklyuziv va madaniy jihatdan mos tarzda amalga oshiriladi, barcha ta'sirlangan shaxslar-ayniqsa zaif guruhlar-mazmunli ishtirok eta olishini ta'minlaydi. Ma'lumot tegishli tillar va formatlarda oshkor qilinadi, gender, savodxonlik yoki harakatchanlik bilan bog'liq to'siqlarni hal qilish choralari ko'riladi. Ma'lumotni oshkor qilish va maslahatlashuvlar kirish mumkin, inklyuziv va madaniy jihatdan mos tarzda, gender sezgirliklarini hisobga olgan holda, zaif guruhlarga alohida e'tibor bilan amalga oshiriladi va batafsil tartiblar LRPda belgilanadi.
- Xabardor rozilikka asoslangan: Manfaatdor tomonlar bilan ishlash o'z vaqtida, tegishli va tushunarli ma'lumotni oshkor qilishga asoslanadi, ta'sirlangan shaxslarga yerni egallash, kompensatsiya va tirikchilikni tiklash choralari bo'yicha xabardor qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Maslahatlashuvlar vijdonan va majburlashdan xoli holda amalga oshiriladi.
- Qaror qabul qilish jarayonida ishtirokini ta'minlash: Ishlash jarayoni ta'sirlangan shaxslarning ularga bevosita ta'sir qiluvchi qarorlarda, jumladan kompensatsiya variantlari va tirikchilikni tiklash choralari tanlashda mazmunli ishtirokini ta'minlaydi. Manfaatdor tomonlar fikrlari hujjatlashtiriladi va LRPni ishlab chiqish hamda amalga oshirishda hisobga olinadi.

10-jadval: Manfaatdor tomonlarning indikativ ro'yxati

Manfaatdor tomon guruhlari	
Huquq egalari (jarayondan bevosita ta'sirlanganlar)	Yer ijara huquqlari va doimiy foydalanish huquqlari egalari Xodimlar (yaroqli xodim shartnomasiga ega)

Manfaatdor tomon guruhlari	
	Norasmiy foydalanuvchilar (shartnomasiz cho'ponlar/chorvadorlar) Norasmiy foydalanuvchilar (boshqa oila a'zolari va cho'ponlar/chorvadorlar bilan boshpanalarda yashovchilar)
Mahalliy hokimiyat	Tuman hokimiyatlari Mahalla raislari Yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastri davlat qo'mitasi
Vazirliklar va davlat muassasalari	Energetika vazirligi Qishloq xo'jaligi vazirligi
Fuqarolik jamiyati tashkilotlari	Huquqiy yordam va ko'mak ko'rsatuvchi CSOlar Mahalla jamg'armalari

Manfaatdor tomonlar bilan ishlash jarayoni huquq egalari bilan aloqa qilish uchun turli vositalardan foydalanishi mumkin, quyidagi ro'yxatda LRPning muhim bosqichlarini yetkazish uchun potentsial usullar-vositalar keltirilgan:

11-jadval: Manfaatdor tomonlar bilan ishlash usullari

Usul	Tushuntirish	Maqsad
Jamoaga asoslangan qo'mitalarni tashkil etish	Jamoaga asoslangan qo'mitalar yaxshi xabardor va yaxshi tashkil etilgan manfaatdor tomonlar bilan ishlash faoliyatlarini olib borish imkonini beradi va jamoalar bilan bog'liq masalalarni yetkazish uchun foydali bo'lishi mumkin	Yerni egallash tufayli faoliyatlarning cheklovlari yoki cheklanishi bilan bog'liq ma'lumotni yetkazish (madaniy merosga kirishning yo'qligi yoki cheklanganligi jumladan) LRP va LRP bilan bog'liq faoliyatlarni yetkazish (masalan, so'rovnomalar, yakuniy sana, kompensatsiya muddatlari va tartiblari)
Fokus-guruhlar	Fokus-guruhlar LRF bilan bog'liq ma'lumotni muayyan mavzularni muhokama qilish, maxsus choralar bo'yicha kelishish imkonini	LRP va LRP bilan bog'liq faoliyatlarni yetkazish (masalan, so'rovnomalar, yakuniy sana,

Usul	Tushuntirish	Maqsad
	beradigan boshqariladigan o'Ichamdagi guruhda taqdim etish imkonini berishi mumkin	kompensatsiya muddatlari va tartiblari)
Individual yig'ilishlar	Imkon qadar, individual yig'ilishlar huquq egalari muayyan mavzularini muhokama qilish uchun vosita sifatida foydalanilishi mumkin	LRP va LRP bilan bog'liq faoliyatlarni yetkazish (masalan, so'rovnomalar, yakuniy sana, kompensatsiya muddatlari va tartiblari)
So'rovnomalar	Fikr-mulohaza to'plash uchun amalga oshirish va amalga oshirishdan keyin LRP maqsadli guruhlar bilan so'rovnomalar	LRP monitoringi

12-jadval: LRF va LRP uchun taklif etilayotgan manfaatdor tomonlar faoliyatlari

LRF- LRP bosqichi	Usul	Joy va vaqt	Ishlash maqsadi	Kutilgan natija	Yozuvlar	Keyingi harakatlar	Inklyuzivlik va kirish imkoniyati choralari
Huquqlar matritsasi va LRP jarayonini oshkor qilish	Jamoa yig'ilishlari	Qishloqlar va tumanlar Bildirishnoma: Yig'ilishlardan ikki hafta oldin axborot taxtalari, onlayn aloqa kanallari orqali, mavjud bo'lganda birma-bir telefon qo'ng'iroqlari orqali Aholini ro'yxatga olish va yakuniy sanadan oldin	Tirikchilikni tiklash rejasi va jarayoni bo'yicha batafsil ma'lumot berish Jarayonning dastlabki bosqichlari va faoliyatlarini, jumladan ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma, aholini ro'yxatga olish va aktivlar inventarizatsiyasini tanishtirish Huquqlar asoslarini, muvofiqlik mezonlarini, kompensatsiya tamoyillarini, tirikchilikni tiklash choralari, shikoyatlar mexanizmini, rollarni (CLO va Yer jamoasi) oshkor qilish	Ta'sirlangan tomonlar huquqlar asoslaridan xabardor qilinadi Shikoyatlar mexanizmi bo'yicha xabardorlik oshiriladi va LRF tartibi bo'yicha ma'lumot beriladi Ta'sirlangan tomonlar, ayniqsa zaif guruhlar (chorvadorlar), maslahatlashiladi	Yig'ilish bayonnomalari va yig'ilish jurnallari	So'rovlar bo'yicha aniqliklar berish Shikoyat va xavotirlar bo'yicha fikr-mulohaza va javob berish Qayta ko'rib chiqishlar va o'zgarishlar bo'yicha yangilanish berish PAPlar izohlariga muvofiq o'zgarishlar va	Yig'ilishlar oson kirish mumkin bo'lgan joyda tashkil etiladi. Olis jamoalar uchun transport ta'minlanadi. Imkon qadar, ta'sirlangan shaxslar joyida yig'ilishlarga qo'shila olmasa, masofadan onlayn ishtirok ta'minlanadi Anonim fikr-mulohazaga imkon berish uchun onlayn va yopiq ovoz berish usullari, so'rovnomalar ishlatiladi

LRF- LRP bosqichi	Usul	Joy va vaqt	Ishlash maqsadi	Kutilgan natija	Yozuvlar	Keyingi harakatlar	Inklyuzivlik va kirish imkoniyati choralari
			Shikoyatlar mexanizmi va tartibini taqdim etish CLO va Yerni egallash jamoasini tanishtirish Yerni egallash jarayonining jadvali va rejasini baham ko'rish	va jarayon hamda kutilayotgan tiklash choralari bo'yicha fikr-mulohaza beradi		yaxshilanishlarni kiritish Jadvallar va rejalarni baham ko'rish	Tavsiflar va muqobil matn bilan aniq va kirish mumkin bo'lgan mazmunga ega tasvirlar yoki diagrammalar taqdim etiladi Yig'ilishlar mahalliy tillarda tashkil etiladi.
Ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma, aholini ro'yxatga olish va yakuniy sanani oshkor qilish bo'yicha aloqa	Qo'mita yig'ilishi Fokus-guruhlar (olis hududlardagi ishtirokchilar uchun)	Qishloqlar va tumanlar Bildirishnoma: Yig'ilishlardan ikki hafta oldin axborot taxtalari, onlayn aloqa kanallari orqali, mavjud bo'lganda birma-bir telefon qo'ng'iroqlari orqali Aholini ro'yxatga olish davridan oldin va davomida	Aholini ro'yxatga olish va so'rovnoma metodologiyasini hamda yakuniy sana va tekshirish jarayonini tushuntirish	PAPlar muvofiqlik asoslari va yakuniy-sanani tushunadi	Yig'ilish bayonnomalari va yig'ilish jurnallari	So'rovlar bo'yicha aniqliklar berish Shikoyat va xavotirlar bo'yicha fikr-mulohaza va javob berish Jadvallar va rejalarni baham ko'rish	Yig'ilishlar oson kirish mumkin bo'lgan joyda tashkil etiladi. Olis jamoalar uchun transport ta'minlanadi Tavsiflar va muqobil matn bilan aniq va kirish mumkin bo'lgan mazmunga ega tasvirlar yoki

LRF- LRP bosqichi	Usul	Joy va vaqt	Ishlash maqsadi	Kutilgan natija	Yozuvlar	Keyingi harakatlar	Inklyuzivlik va kirish imkoniyati choralari
							diagrammalar taqdim etiladi PAPlar roziligi bilan, huquqiy vakillar va CSOlar kabi uchinchi tomonlar ham yig'ilishlarga taklif qilinishi mumkin Anonim fikr-mulohaza va maslahatlashuvga imkon berish uchun onlayn va yopiq ovoz berish usullari, so'rovnomalar ishlatiladi Yig'ilish natijalari bo'yicha ma'lumot Qo'mita tomonidan kelishilgan tegishli kanal orqali baham ko'riladi (masalan, onlayn aloqa kanali, ijtimoiy media kanali)

LRF- LRP bosqichi	Usul	Joy va vaqt	Ishlash maqsadi	Kutilgan natija	Yozuvlar	Keyingi harakatlar	Inklyuzivlik va kirish imkoniyati choralari
							Barcha aloqa mahalliy tillarda amalga oshiriladi
Aktivlarni baholash	Qo'mita yig'ilishi Yoki muvofiq PAPlar soniga qarab birma-bir yig'ilishlar	LRP jadvaliga asoslangan Qishloqlar va tumanlar Bildirishnoma: Yig'ilishlardan ikki hafta oldin axborot taxtalari, onlayn aloqa kanallari orqali, mavjud bo'lganda birma-bir telefon qo'ng'iroqlari orqali	Baholash jarayoni natijalari bo'yicha ma'lumotni baham ko'rish	PAPlar aktivlarni baholash jarayonini tushunadi	Yig'ilish bayonnomalari va yig'ilish jurnallari	So'rovlar bo'yicha aniqliklar berish	Barcha hujjatlar va taqdimot mahalliy tillarda taqdim etiladi Agar PAPlarda harakatchanlik cheklavlari bo'lsa, uy tashriflari yoki transport ta'minlanadi.
Baholash va taklif bosqichida individual PAP bilan ishlash	Birma-bir yig'ilishlar. Qo'mita yig'ilishlari (zarurat bo'yicha)	LRP jadvaliga asoslangan Telefon orqali bildirishnoma Aholini ro'yxatga olish va baholashdan keyin, kompensatsiyadan oldin	Baholash natijalarini, taklif etilgan huquqlarni, to'lov jadvallarini taqdim etish; e'tiroz bildirish yoki shikoyat qilish huquqlarini tushuntirish Kelishuvlar va muddatlarni muzokara qilish	PAPlar individual kompensatsiya takliflarini oladi va variantlarni tushunadi	Imzolangan yig'ilish yozuvlari	So'rovlar bo'yicha aniqliklar berish PAPlar izohlariga muvofiq o'zgarishlar va yaxshilanishlarni kiritish To'lov va tiklash jadvallarini baham ko'rish	Barcha hujjatlar va aloqa mahalliy tillarda taqdim etiladi So'ralgan taqdirda huquqiy vakillar (masalan, advokatlar) muzokaralarda ishtirok etadi.

LRF- LRP bosqichi	Usul	Joy va vaqt	Ishlash maqsadi	Kutilgan natija	Yozuvlar	Keyingi harakatlar	Inklyuzivlik va kirish imkoniyati choralari
			PAPlarni potentsial shikoyat va murojaat jarayonlari bo'yicha xabardor qilish				Agar PAPlarda harakatchanlik cheklavlari bo'lsa, uy tashriflari yoki transport ta'minlanadi.
E'tiroz, shikoyat va nizolarni hal qilish	Birma-bir yig'ilishlar GM	Uzluksiz Taklif bosqichidan kompensatsiyagacha	E'tirozlarni qabul qilish va hal qilish	Nizolarni majburlashsiz adolatli va shaffof hal qilish	Shikoyat jurnallari		Barcha hujjatlar va aloqa mahalliy tillarda taqdim etiladi
LRPni oshkor qilish	Jamoa yig'ilishlari		PAPlar to'liq LRP jarayonini tushunadi	Jarayonda shaffoflik ta'minlanadi	Yig'ilish jurnallari		Barcha hujjatlar va aloqa mahalliy tillarda taqdim etiladi
Monitoring	So'rovnomalar Intervyular	LRP davomida Oylik	Tirikchilikni tiklash choralari va kompensatsiya, manfaatdor tomonlar bilan ishlash hamda GM samaradorligini monitoring qilish	LRP kutilgan natijalarga erishdi	So'rovnoma natijalari Intervyu jurnallari	Fikr-mulohazaga muvofiq jarayonda yaxshilanishlar amalga oshiriladi	Barcha aloqa mahalliy tillarda amalga oshiriladi

8.2 Shikoyatlar mexanizmi

Loyiha darajasidagi Voltalia Shikoyatlar mexanizmi (GM) PAPIlarga shikoyatlar, xavotirlar va fikr-mulohazalarni taqdim etish imkonini berish uchun LRP shikoyat kanalining bir qismi sifatida foydalaniladi.

Loyihaning shikoyatlarni hal qilish mexanizmi Loyihaning loyihalash, qurilish, ekspluatatsiya va texnik xizmat ko'rsatish faoliyatlariga taalluqlidir. U Loyihaning ijtimoiy ta'sir hududi ichida va tashqarisida Loyiha faoliyatlari bo'yicha shikoyatlar bildirmoqchi yoki xavotirlar, da'volar yoki takliflarni ko'tarmoqchi bo'lgan har qanday ta'sirlangan yoki manfaatdor shaxs yoki ishchi kuchi a'zosi tomonidan bildirilgan shikoyatlarni qayta ishlash tartiblarini o'z ichiga oladi va uni o'z vaqtida hal qilish imkonini beradi.

Loyiha ikki turdagi shikoyat jarayoni va boshqaruv tizimlariga imkon beradi:

- Loyihaning **Tashqi shikoyatlar mexanizmi (EGM)** jamoalar va boshqa manfaatdor tomonlarga qaratilgan. EGM shuningdek loyiha tomonidan iqtisodiy va/yoki jismoniy ko'chishi mumkin bo'lgan har qanday/barcha shaxslar va uy xo'jaliklari tomonidan foydalanish uchun. EGMni A-ilovasidagi Voltalia tomonidan ishlab chiqilgan tartib sifatida ko'rish mumkin **A-ilova**.
- Loyihaning **Ichki shikoyatlar mexanizmi (IGM)** Loyihaning ishchi kuchiga qaratilgan. Bunga VLT o'z joy xodimlari, EPClarning joy xodimlari va barcha joyga asoslangan pudratchilar hamda subpudratchilar kiradi. IGMni Voltalia tomonidan ishlab chiqilgan tartib sifatida ko'rish mumkin.

Tashqi shikoyatlar mexanizmi LRF va LRP jarayoni uchun faol bo'ladi. LRP shikoyatlarni taqdim etish tartiblarini, ularni baholash va hal qilish yo'llarini Voltalia GM tartibiga muvofiqlashtirilgan holda aniq belgilaydi.

VLT har doim joyda mas'ul shaxsga ega bo'ladi, har qanday EPC pudratchisi singari. Shikoyatlar EPCning E&S menejeri va/yoki CLO tomonidan qabul qilinadi, ular rasmiy ravishda shikoyatlarni qayd etadi va kuzatadi, EPCning E&S menejeri esa shikoyatlarni tekshiradi va hal qiladi (ehtimol boshqa tegishli yuqori boshqaruv yordami bilan). Har hafta oxirida Voltalia CLO va Voltalia E&S menejeri / Ijtimoiy maslahatchi EPCdan hisobot va yangilangan shikoyatlar ma'lumotlar bazasini oladi, shunda barcha hal qilinmagan shikoyatlar Voltalia tomonidan monitoring qilinishi va zarur bo'lganda aralashuv amalga oshirilishi mumkin. EPC pudratchisidan olingan yangilangan shikoyatlar ma'lumotlar bazasi B-ilovasida aks ettirilgan Voltalia tomonidan taqdim etilgan shikoyat shablonida bo'lishi kutilmoqda.

GBV-H bilan bog'liq kabi barcha nozik shikoyatlar ushbu SEPning 2.3.2-bo'limida xabar qilinganidek, to'g'ridan-to'g'ri Voltalia Etika portaliga (<https://secure.ethicspoint.eu/domain/media/en/gui/106905/index.html>) yuklanishi kerak. Yuklashni EPCning E&S menejeri, CLO yoki to'g'ridan-to'g'ri shikoyatchi amalga oshirishi mumkin. Bunday holda, u Ethicspoint tomonidan taqdim etilgan tegishli mos raqam bilan Voltalia E&S menejeri / Ijtimoiy maslahatchiga ham xabar qilinishi kerak. Ethicspoint orqali nozik shikoyat bildirilgandan so'ng, Voltalia Etika qo'mitasi (korporativ darajada ishlaydi) hal qilish uchun ishni tezkor ko'rib chiqadi. Tekshiruv davomida Etika qo'mitasi joyga asoslangan shikoyat ishiga shikoyatchilar/jabrlanganlar va ayblanuvchilar boshdan kechirgan jismoniy, ruhiy va hissiy bosimni yengillashtirish uchun oraliq yumshatish choralarini taqdim etadi.

Barcha shikoyatlar uchun QR kod barcha ichki (ishchi kuchi) va tashqi (ishchi kuchining bir qismi bo'lmagan barcha boshqa manfaatdor va ta'sirlangan tomonlar) uchun mavjud. QR kod joyda va joydan tashqari xabardorlik va o'qitish kampaniyalarida hamda GRM va GBV-H plakat bildirishnomalarida e'lon qilinadi.

EGM qamrovi quyidagi shikoyatlarni o'z ichiga oladi:

- yer ro'yxatga olish masalasi bilan bog'liq,

- inventarizatsiya bo'yicha kelishmovchilik,
- kompensatsiya stavkalari bo'yicha kelishmovchilik,
- ko'chirish to'plami bo'yicha kelishmovchilik,
- ko'chirish joyida uchastka taqsimoti bo'yicha kelishmovchilik va ko'chirish uyidagi nuqson (agar qo'llanilsa);
- ishlar yoki so'rovlar davomida ekinlar va chorva mollariga zarar.
- yerni egallash va kompensatsiya jarayoni bilan bog'liq genderga asoslangan zo'ravonlik va/yoki ta'qib bo'yicha da'volar.

Shikoyatlarni boshqarish jarayoni va mas'uliyatlari Manfaatdor tomonlar bilan ishlash rejasining Shikoyatlar mexanizmi bo'limida keltirilgan.

Kompensatsiya va tiklash hajmiga hamda ta'sirlangan tomonlar soniga qarab, Voltalia ta'sirlangan tomonlar uchun alohida shikoyat kanali-mexanizmini o'rnatishga qaror qilishi mumkin. Shikoyatlarni qabul qilish uchun yetarli tartiblar mavjudligi va GM zarur resurslar (odamlar, tizim, byudjet) bilan jihozlanganligi ta'minlanadi.

9.0 AMALGA OSHIRISH VA MONITORING

Monitoring amalga oshirish taraqqiyotini, majburiyatlarga muvofiqlikni va natijalarga erishishni tizimli kuzatishni ta'minlaydi. Loyihani amalga oshirishning turli jihatlarida ishtirok etuvchi tomonlar LRF va LRPda belgilangan talablarga rioya qilishlari talab qilinadi.

Qurilish faoliyatidan oldin boshlanadigan LRPni amalga oshirish uchta asosiy bosqichga ega bo'ladi:

- Tayyorlash: Jamoatchilik yig'ilishlari, aholini ro'yxatga olish va ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnomalar o'tkaziladi va yerni egallash/vaqtinchalik egallash bilan bog'liq muzokara jarayoni LRP tayyorlanishiga olib keladi.
- Amalga oshirish: Tirikchilikni tiklash choralari ta'minlash va kompensatsiya to'lovlari.
- LRPni monitoring qilish va hisobot berish jarayoni.

LRPni amalga oshirishni davomiy monitoring qilish va davriy hisobot berish Voltalia va LRPni amalga oshiruvchi maslahatchi tomonidan amalga oshiriladi va asosiy manfaatdor tomonlar, jumladan ta'sirlangan shaxslarning ishtirokini o'z ichiga oladi. Quyida ichki va tashqi monitoring uchun indikativ monitoring harakatlari keltirilgan.

9.1 Ichki monitoring

Ichki monitoring Voltalia tomonidan boshqariladi, Monitoring va baholash markaziy nuqtasi sifatida belgilangan jamoa a'zolariga aniq rollar berilgan. U muntazam ma'lumot to'plash, hujjatlarni ko'rib chiqish va davriy dala tashriflari orqali LRF ko'rsatkichlariga (quyidagi Jadvalda keltirilgan) nisbatan amalga oshirish taraqqiyotini, natijalarni va bevosita oqibatlarini kuzatishga qaratiladi. Manfaatdor tomonlar ishtiroki benefitsiar fikr-mulohaza mexanizmlari va tegishli hollarda mahalliy hamkorlar bilan ishlash orqali qo'llab-quvvatlanadi.

Ichki monitoring natijalari davriy taraqqiyot hisobotlariga jamlanadi va so'ralgan taqdirda qarz beruvchilarga taqdim etiladi.

13-jadval: Monitoring uchun indikativ reja

Bosqich	Faoliyatlar	Monitoring	Natija	Ko'rsatkich
PAPlarni aniqlash	Aholini ro'yxatga olish Ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma Muvofiqlik va huquqlar matritsasi	Ikki haftalik	PAPlarni aniqlash va Muvofiqlik hamda huquqlar matritsasini yaratish uchun barcha zarur ma'lumotlar to'planadi	Ta'sirlangan shaxslar soni Ta'sirlangan uy xo'jaliklari soni Ta'sirlangan aktivlar soni Yakuniy sanadan keyin hech qanday ariza qabul qilinmagan Manfaatdor tomonlar/PAPlar bilan maslahatlashuvlar soni
Aktivlarni baholash va kompensatsiya	Kompensatsiya asoslari Aktivlar inventarizatsiyasi va baholash	Ikki haftalik	Kompensatsiya asoslari uchun barcha zarur tadqiqotlar yakunlanadi.	Kompensatsiya asoslari uchun maslahatlashuvlar soni Kompensatsiya asoslaridan qoniqqan ta'sirlangan shaxslar soni
Kompensatsiya va tirikchilik choralari ishlab chiqish	Tirikchilik choralari bilan bog'liq faoliyatlar Kompensatsiya	Oylik	Tirikchilikni tiklash uchun zarur choralar ishlab chiqiladi	Ishlab chiqilgan va amalga oshirilgan choralar soni Maslahatlashilgan PAPlar % O'z vaqtida kompensatsiya olgan PAPlar soni
Umumiy LRP samaradorligi		Oylik	LRP choralari rejalashtirilgan qamrov va jadvalga muvofiq amalga oshiriladi	Jadval bo'yicha amalga oshirilgan faoliyatlar soni Natijalardan qoniqqan PAPlar soni yoki foizi Maslahatlashilgan manfaatdor tomonlar/PAPlar soni Tirikchiligi tiklangan yoki yaxshilangan PAPlar soni Hal qilingan shikoyatlar soni

9.2 Tashqi monitoring

Tashqi monitoring LRFni amalga oshirish, majburiyatlarga muvofiqlik va natijalarga erishishning mustaqil tasdig'ini ta'minlaydi. U mustaqil maslahatchilar kabi malakali tomonlar tomonidan amalga oshiriladi. Tashqi monitoring faoliyatlari joy tekshiruvlarini, hujjatlarni ko'rib chiqishni va manfaatdor tomonlar hamda benefitsiarlar bilan maslahatlashuvlarni o'z ichiga olishi mumkin.

9.3 Yakunlash auditi

LRP yakunlanishi LRF va LRP maqsadlariga erishishni, tiklash choralarining samaradorligini baholaydigan yakuniy ichki audit orqali, zarur bo'lganda natijalar va muvofiqlikning tashqi tasdig'i orqali tasdiqlanadi. Tekshirish kelishilgan faoliyatlar, yumshatish choralari to'liq amalga oshirilganligini tasdiqlaydi. Yakunlash yoki yopish hisoboti natijalarni, o'rganilgan saboqlarni va muvofiqlik dalillarini hujjatlashtiradi.

1-ILOVA

Loyihaning turli komponentlari I bosqich uchun taxminan 264 gektar hududni qamrab oladi, doimiy foydalanish uchun 26.8 ga, qurilish davomida vaqtinchalik - 237.2 ga. Loyihalarning individual loyihalash komponentlari quyidagilarni talab qiladi:

Modda	Jami	Doimiy Vaqtinchalik	
BESS	3	2	1
BESSga kirish yo'li	1.47	0.63	0.84
Mavjudiga asoslangan kirish yo'li	21.2	0	21.2
SS Wind	0.6	0.5	0.1
Joylashtirish maydoni	7.82	0	7.82
MW kabel	1.7	1.7	0
Shamol ichki yo'llari (platformalar)	99	20	79
Wind'ga kirish yo'li	2.26	0.62	1.64
Lager va vaqtinchalik ofislar	7.44		7.44
EIF	1.5	1	0.5
OHTL	118	0.35	117.65
Jami	263.99	26.8	237.19
Jami BESS	25.67	2.63	23.04
Jami Wind	118.82	22.82	96
Jami EIF	119.5	1.35	118.15

Hududning xaritasi quyida keltirilgan:

Imzo sahifasi

WSP ITALY S.r.l.

Lisa Bove Forgiot
Loyiha menejeri

Gustavo Calderucio Duque Estrada
Loyiha direktori

C.F. e P.IVA 03674811009
Registro Imprese Torino
R.E.A. Torino n. TO-938498
Capitale sociale Euro 105.200,00 i.v.

wsp.com